

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Qvaestio XLV. De modo emanationis rerum à primo principio in octo
articulos diuisa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

in commentario dicti expositoris. Quod idem affirmat S. D. in 3. contra gentiles, cap. 17. ubi sic loquitur. Finis ultimus cuiuslibet facientis in quantum est faciens est ipsemet. Sed oppositum docet aperte S. D. quodlib. 1. art. 8. in respons. ad 3. argumentum, quod erat tale: *Natura in se recurva est: quia scilicet omnia, quae amat, retorquet ad se. Sed propter quod unumquodque tale, & illud magis ergo naturali dilectione primus homo plus diligebat seipsum, quam Deum.* Responsio verò ibidem est: *Dicendum, quod inclinatio rei naturalis est ad duo, scilicet ad moueri, & ad agere. Illa autem inclinatio natura, quae est ad moueri, in seipsa recurua est; sicut ignis mouetur sursum propter sui conseruationem: sed illa inclinatio natura, quae est ad agere, non est recurua in seipsa; Non enim ignis agit ad generandum ignem propter seipsum, sed propter bonum generati, quod est forma eius; & ulterius propter bonum commune, quod est conseruatio speciei. Unde patet, quod non vniuersaliter verum est, quod omnis dilectio naturalis sit in se recurua.* Quibus verbis perspicue negat S. D. ignem, & quolibet agens naturale agere ad generandum propter seipsum, dicens agere propter bonum generati, quod est forma eius &c. Sed inspecta diligentius intentione D. Thom. in eo quolibet, conciliari praedicta facile poterunt cum his, quae minus hic aperte significantur, & cum expositione Caiet. Querebat enim ibi S. D. An primus homo in statu innocentiae dilexerit Deum super omnia: & pro negatiua tria producit argumenta, ex quibus illud est tertium, cuius responsonem hic examinamus; in qua discrimen statuitur inter inclinationem naturae, quae est ad moueri, & eam quae est ad agere, quod illa in se recurua est, id est ad rem, cuius est inclinatio, tanquam ad finem ordinata; haec autem in seipsam recurua non est, id est ad rem, cuius est inclinatio, non ordinatur ut finem. Quae differentia formaliter intellecta verissima est: Nam inclinatio, quae est ad moueri, ex sui ratione formalis est ad perfectionem, & bonum acquirendum ipsi mobili; motus enim & terminus eius formalis est in mobili: & ideo dicitur ignis moueri sursum propter sui conseruationem, ut finem acquirendum. Sed inclinatio naturae, quae est ad agere, ex sui ratione formalis tendit ad extra, & est propter perficiendum passum, & consequenter propter bonum passi, & propter bonum generati, quod est forma in eo recepta: & multò magis propter bonum commune speciei ad quod ordinantur singula particularium bona: & adhuc amplius propter totius vniuersi bonum extrinsecum, quod Deus est, à quo dependet caelum, & tota natura, ut ait Philosophus in 12. Metaph. His autem non repugnat veritas praesentis doctrinae D. Thom. & Caiet. dicens formam geniti non esse finem generationis ut ab agente: (quia scilicet agens sui communicationem ordinat ad seipsum tanquam ad finem) sed eandem ut similem formam generantis esse finem generationis. Nam, quia forma geniti ut similis formae generantis vna est cum illa, & eius quasi vicaria est: idcirco finis generationis formaliter est forma generantis. Quibus enim finis generationis non coincidat in idem numero cum forma generantis, redundat tamen in idem numero: si quidem forma geniti non est finis generationis, nisi ut similis formae generantis: Aliud est autem dicere inclinationem, quae est ad agere ut sic, non ordinari ad ipsum agens ut ad finem, quod

Conciliatur
Cai. cum D.
Thom.

Afferitur in dicto quolibet: & aliud est affirmare agens sui communicationem intendere propter seipsum ut finem, quatenus scilicet forma geniti finis est generationis, ut similis formae generantis, quod hic significat S. Th. & explicat Caiet. Agere enim ut agere non dicit facere simile aut dissimile, sed agere tantum: agere autem ut sic est propter perficiendum passum. Agere verò, ut agentis est communicatio, vel productio formae similis, dicit facere simile, quod ut sic vnum est cum faciente; & ideo hoc ipso, quod tale facere est ad simile formaliter, est ad ipsum agens ut ad finem. Praeterea. S. D. in dicta respons. ad 3. illud argumentum solum intendit excludere, quod eo deducebatur argumento, videlicet primum hominem in statu innocentiae non dilexisse Deum super omnia, sed seipsum plusquam Deum, ac proinde ut ultimum finem, quod sufficienter efficit ea responsonem: quia nimirum actio naturae, quae est ad agere ut sic, in aliud tendit scilicet in passum perficiendum, cuius perfectio ordinatur in commune bonum, & consequenter in Deum. Et quamuis inclinatio ad moueri ordinatur in commune bonum, & tandem in Deum, non tamen habet ordinem hunc formaliter ex modo, & ratione formali suae inclinationis, quae ut sic recurua est in ipsum passum, nec ex sui ratione ordinem habet ad aliud extra passum.

Quomodo autem agens creatum sit finis ultimus sui ipsius, explicat Ferrariculis in supra dicto cap. 17.

QUAESTIO XLV.

De modo emanationis rerum à primo principio in octo articulos diuisa.

DEinde queritur de modo emanationis rerum à primo principio, qui dicitur creatio. De qua queruntur octo.

Primò, quid sit creatio.

Secundò. Vtrum Deus possit aliquid creare.

Tertiò. Vtrum creatio sit aliquid ens in rerum natura.

Quartò. Cui competit creari.

Quintò. Vtrum solus Dei sit creare.

Sextò. Vtrum commune sit toti Trinitati, aut proprium alicuius personae.

Septimò. Vtrum vestigium aliquid Trinitatis sit in rebus creatis.

Octauo. Vtrum opus creationis admisceatur in operibus natura, & Voluntatis.

Ratio ordinis huius questionis, & articulorum.

COGNITA praecedentis quaestiones discursu triplici rerum in Deo summo totius entis principio ratione causae scilicet efficientis, exemplaris & finalis, consequens erat, ut quaestio proponeretur de modo causalitatis diuinae, & emanationis rerum ab ipso Deo principio. Potest autem in emanatione duplex modus considerari: Vnus ex parte producentis, secundum quem distinguitur emanatio in liberam & naturalem siue

necessariam, de quo non agit hic S. D. sed supra
quæst. 19. art. 3. 4. & 10. Alius attendi potest
modus emanationis ad ipsam emanationem
pertinens secundum se, aut secundum eius
intrinsicum terminum: & de hoc instituitur
hæc præfens quæstio, quam S. D. in octo di-
stinguit articulos: Quorum hic esse videtur
ordo. Nam primò discribit de quidditate crea-
tionis, & eius diffinitionem statuit in primo
articulo: deinde singula ad eius explicatio-
nem pertinentia, singulis declarat articulis.

Creationis
definitio.

Est autem diffinitio. Creatio est emanatio
totius entis ex nõ ente à primo principio. Cui
diffinitionis præcipuam partem, quæ tangit
terminos, & obiectum formale creationis probat
& explicat in primo articulo, illam videlicet
totius entis ex non ente. Deinde declarat
postremam particulam, quæ prior est ceteris
ordine naturæ, decernens in secundo articulo
necessarium esse omne ens esse creatum à
Deo vt vniuersali & prima causa totius esse.
Deinde in art. 3. quærit, & explicat ex parte
subiecti rationem emanationis, quæ creatio
passiua est in re creata, & ex actione Dei creantis
resultat in creatura. Quartò eandem emanationem
elucidat art. 4. quo ad intrinsicum eius terminum
ubi quærit, an creari sit proprium compositorum
& subsistentium. Quintò ad completam principij
creationis intelligentiam quatuor ordinatè sese
consequentes soluit dubitationes. Prima est, quam
in quinto versat articulo, an scilicet possit alteri
à Deo conuenire creatio saltem vt instrumentum.
Secunda, quæ sexto tractatur articulo est, an
creare sit proprium alicuius personæ: quæ sequitur
ex præcedente nobis notiore; nã si Deo soli creatio
conuenit, meritò dubitatur, an illi conueniat vt
actio tribus communis, an vt alicui personæ
propria. Denique ex huius definitione confurgit
dubitatio de vestigio Trinitatis in creatura. Nam
si personæ diuinæ aliquo modo scilicet secundum
rationem suam processionis habent causalitatem
respectu creationis rerum: cum omne agens agat
sibi simile, meritò dubitatur, an in creaturis sit
necesse reperiri vestigium Trinitatis. Postremò
dubitacionem tractat confurgentem ex definitione
facta in 4. art. & ex opinione quorundam
Philosophorum. An scilicet creatio admisceatur
operibus naturæ & artis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Virum creare sit ex nihilo aliquid facere.

233.
2. dist. 2. q.
2. a. 2. Et po.
q. 3. art. 1.
Cont. ad
1. q. 2. 4.

AD Primum si proceditur. Videtur, quod creare
non sit ex nihilo aliquid facere: dicit enim
Aug. * contra aduersarium legis, & prophetarum.
Facere, est quod omnino non erat: creare verò est ex
eo, quod iam erat, educendo aliquid constituere.

2. Præterea Nobilitas actionis, & motus ex terminis
consideratur. Nobilior igitur est actio, quæ ex bono
in bonum est, & ex ente in ens, quàm quæ est ex nihilo
in aliquid. Sed creatio videtur esse nobilissima actio,
& prima inter omnes actiones. Ergo non est ex nihilo
in aliquid, sed magis ex ente in ens.

3. Præterea. Hæc propositio Ex, importat habitudinem
alicuius causæ, & maxime materialis: sicut enim dicimus,
quod statua sit ex ære. Sed nihil non est materia entis,
nec aliquo modo causa eius. Ergo creare non est
ex nihilo aliquid facere.

Sed contra est, quod super illud Gen. 1. In primis

A pio creauit Deus eolum, &c. dicit glos. * quod creare
est aliquid ex nihilo facere.

Respondeo. Dicendum, quod (sicut supra dictum
est *) non solum oportet considerare emanationem
alicuius entis particularis ab aliquo particulari agente,
sed etiam emanationem totius entis à causa vniuersali,
quæ est Deus: & hanc quidem emanationem designamus
nomine creationis. Quod autem procedit secundum
emanationem particularem, non præsupponitur
emanationi. Sicut si generatur homo, nõ fuit prius
homo, sed homo fit ex non homine, & album ex non
albo. Vnde si consideretur emanatio totius entis vniuersalis
à primo principio, impossibile est, quod aliquid ens
præsupponatur huic emanationi. Idem autem
est nihil, quod nullum ens. Sicut igitur generatio
hominis est ex non ente, quod est non homo: ita
creatio, quæ est emanatio totius esse, est ex non ente:
quod est nihil. e

Ad Primum ergo dicendum, quod Aug. equiuocè
vritur nomine creationis, secundum quod creati dicuntur
ea, quæ in melius reformantur; vt, cum dicitur aliquis
creari in episcopum. Sic autem non loquimur hic de
creatione, sed sicut dictum est. *

Ad Secundum dicendum, quod mutationes accipiunt
speciem, & dignitatem non à termino, à quo, sed à
termino ad quem. Tandem ergo perfectior, & prior
est aliqua mutatio, quando terminus ad quem illius
mutationis est nobilior, & prior, licet terminus à quo,
qui opponitur termino ad quem, sit imperfectior. Sicut
generatio simpliciter est nobilior, & prior, quàm
alteratio, propter hoc, quod forma substantialis est
nobilior, quàm forma accidentalis: tamen primario
substantialis forme, quæ est terminus à quo in generatione,
est imperfectior, quàm contrarium, quod est terminus
à quo in alteratione. Et similiter creatio est perfectior,
& prior quàm generatio, & alteratio, quia terminus
ad quem est tota substantia rei. Id autem quod intelligitur
vt terminus à quo, est simpliciter non ens.

Ad Tertium dicendum, quod cum dicitur, aliquid
ex nihilo fieri, hæc præpositio Ex, non designat causam
materiam, sed ordinem tantum: sicut cum dicitur, ex mane
fit meridies, id est, post mane fit meridies. Sed
intelligendum est, quod hæc præpositio Ex, potest
includere negationem importatam in hoc, quod dico
nihil, vel includi ab ea. Si primo modo, tunc ordo
remanet affirmatus, & ostenditur ordo eius, quod est
ad non esse præcedens. Si verò negatio includat
præpositionem, tunc ordo negatur, & est sensus: Fit
ex nihilo, id est non sit ex aliquo: e sicut si dicitur, iste
loquitur de nihilo, quia non loquitur de aliquo. Et
vtrouque modo verificatur, cum dicitur, ex nihilo aliquid
fieri. Sed primo modo, hæc præpositio Ex, importat
ordinem, vt dictum est. e Secundo modo, importat
habitudinem causæ materialis, quæ negatur.

Sensus quæstii.

DE NOMINE creationis & eius multiplici
significatione discribit Zam. infra q. 65. a. 3.
& Bannes hic, & post eum Mol. Val. & Vasq.
Hic sumitur nomen creationis strictè & propriissimè.

Aduerte præterea creationem dupliciter accipi,
scilicet actiue & passiue, vt patet ex 3. a. huius
q. ad 1. & 2. Hic verò quamuis actiue tantum
sumi videatur ex forma quæstii, & ex primo
argumento & eius responsione, passiuam tamè
significationem intendi præcipue declarat euidenter
emanationis vocabulum pluries in corpore repetitum:
& secundum etiam, & tertium argumentum, cum
suis responsionibus quæ de passiuâ productione
loquuntur manifestè. Trãsit autem S. D. ex actiua
creatione in titulo proposita ad emanationem, quæ
passiua productio est.

Beda in hâc
locum to. 1.
2. preced.
art. 2.

In corp. art.

335

b
247

est: vt ex hac in re creata existente veluti notiore canobis innotesceret, quæ diuina actio est, & Dei substantia cum relatione ad creaturas, vt dicitur in *frã art. 3 ad primum.*

Forma Textus.

CONC. est. Creatio est ex non ente, quod est nihil. Probatur. Emanationi totius entis vniuersalis à primo principio nullum ens præsupponitur; Sed creatio est emanatio totius entis, & idem est nihil, quod nullum ens; ergo creatio est ex non ente, quod est nihil. Probatur maior; quia duplex est emanatio, scilicet entis particularis ab aliquo particulari agente, & totius entis à causa vniuersali: at quod procedit secundum emanationem particularem, non præsupponitur emanationi; ergo in emanatione totius entis vniuersalis à primo principio nullum ens præsupponitur. Minor huius argumenti probatur inductiue; quia, si generatur homo, non fuit prius homo, sed homo fit ex non homine, & album ex non albo. Minor autem principalis argumenti declaratur ex distinctione prædicta, & differentia inter emanationem particularem, & vniuersalem, quæ nomine creationis designamus.

Expositio Textus.

AD huius articuli declarationem pertinent ea, quæ latè scribit Caiet. *suprà q. præced. a. 2. & Ferrar. in 2. cont. gent. cap. 16.*

CONTROVERSIA VNICA.

De sensu conclusionis.

Sententia
Expositio.

MOLINA sequens Dur. in 2. dist. 1. q. 1. dicit tria. Primum est particulam ex in conclusione positam exponendam esse negatiue, ita vt sensus conclusionis sit: creatio est ex non ente, siue ex nihilo, id est non de aliquo. Secundum est Eandem particulam non denotare nihilum esse materiam, ex qua res fiant per creationem: cum id contradictionem implicet. Tertium est: Eandem particulam non denotare habitudinem, siue ordinem ad terminum à quo, quasi præcedere debeat terminum ad quem.

Zumel. in *frã quaest. 65. art. 3.* declarans quid sit creatio, docet dictam præpositionem ex dicere ordinem non affirmatiuum, sed negatiuum.

Sed oppositum affirmat S. D. *hic ad 3. Capr. in 2. dist. 1. q. 2. ad argumenta Dur. contra quartam concl. & Caiet. hic,* quem alij sequuntur expositores.

Sciendum est primò ex D. Thom. de pot. q. 3. a. 1. ad 16. ex opposito priuatiue fieri aliquid, id quomodo fit est eius oppositum dupliciter, scilicet per se & at aliquid ex per accidens: sed alia & alia ratione; Nam si oppositum, ex non ente, tam per se, quam per accidens, & coligitur diffinitio creationis, & explicatur sensus con-

A citur aliquid fieri per se ex nihilo, id est, post clusionem, nihil.

Ad cuius euidenciam recolenda est doctrina Arist. in primo Physic. text. 76. quam explicat supra Caietanus in præcedenti quaestione art. 2. Illud nimirum fieri per se, cuius ratio factioñe non præfuit immediate: Id verò fieri per accidens, cuius ratio præerat, antequam fieret; Exempli gratia, fit per se coloratum ex non colorato: fit verò per accidens coloratum ex nigro, quando fit album, eo quia in nigro præfuit coloratum. Cuius differentie Philosophus in eo textu rationem adducit, quòd nullius agentis intentio fit facere, quòd iam est, sed efficere, vt de nouo fit, quod ante non erat. Si namque id solum agens intenderet, quod existit, nequaquam ageret, ne frustra laboraret. Quemadmodum itaque singularum genera, sic & ipsum ens fieri potest ab agente dupliciter. Vno modo per accidens, quando nimirum præfuit ens, cum scilicet efficitur vnum ens ex altero, sicut album vel coloratum ex nigro: Alio modo per se, quando fit ex non ente, seu ex nihilo, id est post nihil: sicut per se fit coloratum ex non colorato, vt hic etiam significat S. D. in probatione conclusionis inferens in emanatione totius entis à primo principio nullum ens præsupponi. Sicut in emanatione particulari quod fit non præsupponitur, & cum generatur homo, non fuit prius homo, sed homo fit ex non homine, & album ex non albo. Similiter itaque totius entis productio fit ex non ente.

Quid autem hic nomine totius entis significetur, explicat optimè Caiet. dicens totum ens dupliciter sumi posse: Vno modo pro totius entis participati latitudine: & sic idem est quod totum vniuersum, & sic dicitur Deus totum ens ex nihilo creasse, quia simul totum hoc vniuersum nullo prorsus ente finito præexistente produxit. Alio modo pro aliquo particulari ente toto Sincategorematicè, id est quo ad omnia & singula ad illud intrinsecè pertinentia. Et in hoc sensu, si fieret à Deo nouus Angelus, diceretur hoc totum ens à Deo productum & creatum; quia de nihilo sui, id est post nihil sui factum esset hoc ens. Et eadem ratione creari dicitur anima intellectiua; quoniam, etsi fiat in corpore veluti in subiecta materia, fit tamen ex nihilo sui, id est post nihil sui, quia nihil eius præfuit in materia, nec ab ea dependet in esse: sed vt Philosophus ait in 2. de partibus anim. cap. 1. mens inter formas animantium sola diuina est, & de foris venit, secum afferens substantentiam, ac esse & ea corpori communicans. Eandem doctrinam habet S. Thom. de pot. quaest. 3. art. 4. ad 7. & Capreol. in 2. distinct. 1. quaest. 2. ad 7. Aureol. contra quartam concl.

Secundò obseruanda est diligenter doctrina responsionis ad tertium argumentum, quam latius extendit author de pot. quaest. 3. art. 1. ad septimum, & explicat, ac defendit Capreolus in 2. distinct. 1. quaest. 2. ad argumentum, & confirmationes, & replicationes Aureoli contra quartam conclusionem. Exponit autem S. D. in ea responsione dictum illud Boetij: Entis ad non ens, non est aliquis ordo, de ordine determinatæ proportionis, vel de ordine qui fit realis relatio, quæ inter ens est, non ens esse non potest. Vbi verò talis est ordo,

Hb 4 ordo,

est dicere, quod Deus ex nihilo res in esse produxit. A in questione precedente a. primo, & secundo

q. preced. art. 2.

Ad Primum ergo dicendum, quod antiqui Philosophi, sicut supra dictum est, non considerauerunt, nisi emanationem effectuum particularium a causis particularibus, quas necesse est presupponere aliquid in sua actione. Et secundum hoc erat eorum communis opinio, ex nihilo nihil fieri. Sed tamen hoc locum non habet in prima emanatione ab vniuersali rerum principio.

Ad secundum dicendum, quod creatio non est mutatio, nisi secundum modum intelligendi tantum. Nam de ratione mutationis est, quod aliquid idem se habeat aliter nunc, & prius. Nam quandoq, est idem ens actualiter, se habens nunc & prius, sicut in motibus secundum quantitatem, & qualitatem. Quandoq, vero est idem ens in potentia tantum, sicut in mutatione secundum substantiam, cuius est subiectum materia, sed in creatione (per quam producit tota substantia rerum) non potest accipi aliquid idem aliter se habens nunc & prius, nisi secundum intellectum tantum: sicut si intelligatur aliqua res prius non fuisse totaliter, & postea esse.

D. 34.

Lib. 3. Phys. text. 20. & 21. 10. 2.

Sed cum actio, & passio conueniant in substantia motus, & differant solum secundum habitudines diuersas, ut dicitur in tertio Physicorum, oportet, quod subtrahendo motum, non remaneant nisi diuersae habitudines in creatio, & creatio. Sed quia modus significandi sequitur modum intelligendi, ut dictum est, creatio significatur per modum mutationis. Et propter hoc dicitur, quod creare est ex nihilo aliquid facere, quamuis facere, & fieri magis in hoc conueniant, quam mutare, & mutari: quia facere, & fieri important habitudinem causae ad effectum, & effectus ad causam: sed mutationem ex consequenti.

274.

Ad tertium dicendum, quod in his, quae sunt sine motu, similiter est fieri, & factum esse, siue talis factio sit terminus motus, sicut illuminatio: (nam simul aliquid illuminatur, & illuminatum est, e) siue non sit terminus motus, sicut simul formatur verbum in corde, & formatum est. Et in his, quod sit, est cum dicitur fieri. Sed significatur ab alio esse, & prius non fuisse. Vnde, cum creatio sit sine motu, simul aliquid creatur, & creatum est.

Ad quartum dicendum, quod obiectio illa procedit ex falsa imaginatione, ac si sit aliquid infinitum medium inter nihilum, & ens. Quod patet esse falsum. Procedit autem falsa haec imaginatio ex eo, quod creatio significatur ut quaedam mutatio inter duos terminos existens.

Forma Textus.

CONCL. est. Non solum non est impossibile a Deo aliquid creari, sed necesse est ponere a Deo omnia creata esse. Probatur. Si Deus non ageret nisi ex aliquo praesupposito; sequeretur, quod illud praesuppositum non esset causatum ab ipso; at nihil potest esse in entibus, quod non sit a Deo; ergo necesse est dicere, quod Deus ex nihilo res in esse produxit. Sequela maioris probatur. Quicumque facit aliquid ex aliquo, illud ex quo facit praesupponitur actioni eius; ergo, si Deus non ageret nisi. &c. Antecedens probatur ex artificialibus & naturalibus. Nam artifex operatur ex rebus naturalibus, ut ex ligno & aere, quae per artis actionem non causantur, sed causantur per actionem naturae; & rursus, ipsa natura causat res naturales quantum ad formam, sed praesupponit materiam. Minor autem probatur; quia Deus est causa vniuersalis totius esse; ergo nihil potest esse in entibus, quod non sit a Deo. Antecedens probatum est

Expositio Textus.

ADVERTE conclusionis sensum esse omnia a Deo esse creata, id est producta ex nihilo immediate vel mediate, ut hic explicat Ban. & post eum Mol. & Val. additis pluribus sacrarum litterarum & SS. Patrum dictis: ac praesertim August. qui lib. primo de Genesi contra Manichaeos cap. 6. sic loquitur: Deus rectissime creditur omnia de nihilo fecisse; quia etsi omnia formata de ista materia facta sunt, hac ipsa tamen materia de omnino nihilo facta est.

Secundum circa responsum ad secundum vide, quae diximus supra q. 25. art. 1. controu. vniuersa, ad argumenta Ferrar. ex hoc loco nitentis probare actionem non esse in agente, sed in passo.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum creatio sit aliquid in creatura.

AD Tertium sic proceditur Videtur, quod creatio non sit aliquid in creatura. Sicut enim creatio non sit accepta attribuitur creaturae, ita creatio non sit accepta attribuitur creatori: sed creatio actiue accepta non est aliquid in creatore. Quia si sic, sequeretur, quod in Deo esset aliquid temporale. Ergo creatio passiuè accepta non est aliquid in creatura.

240. 1. dist. 40. q. 1. ad 1. Et po. q. 3. 2. 3.

2. Praeterea. Nihil est medium inter creatorem, & creaturam. Sed creatio significatur ut medium inter vtrumq. Non enim est creator (cum non sit aeterna) neq, creatura: quia oportet eadem ratione aliam ponere creationem, qua ipsa crearetur, & sic infinitum. Creatio ergo non est aliquid.

3. Praeterea. Si creatio est aliquid praeter substantiam creatam, oportet, quod sit accidens eius. Omne autem accidens est in subiecto. Ergo res creata esset subiectum creationis: & sic idem est subiectum creationis, & terminus. e Quod est impossibile: quia subiectum prius est accidente, & conseruat accidens.

229 f

D Terminus autem posterius est actione, & passione, cuius est terminus: & eo existente cessat actio, & passio: igitur ipsa creatio non est aliqua res.

Sed contra. Manus est fieri aliquid secundum totam substantiam, quam secundum formam substantialem, vel accidentalem. Sed generatio simpliciter, vel secundum quid, qua fit aliquid secundum formam substantialem, vel accidentalem, est aliquid in generato. Ergo multo magis creatio, qua fit aliquid secundum totam substantiam, est aliquid in creato.

44.

Respondeo. Dicendum, quod creatio non ponit aliquid in creato secundum relationem tantum, quia quod creatur, non fit per motum, vel per mutationem. Quod enim fit per motum, vel mutationem, fit ex aliquo praesistente. Quod quidem contingit in productionibus particularibus aliquorum entium. Non autem potest hoc contingere in productione totius esse a causa vniuersali omnium entium, quae est Deus. Vnde Deus creando producit res sine motu. Subtrahendo autem motum ab actione, & passione, nihil remanet nisi relatio, ut dictum est. Vnde relinquatur, quod creatio in creatura non fit, nisi relatio quaedam ad creatorem, ut ad principium sui esse: sicut in passione, quae est cum motu, importatur relatio ad principium motus.

D. 24.

Art. praed. ad 2.

Ad Primum ergo dicendum, quod creatio actiue significata, significat actionem diuinam, quae est eius essentia cum relatione ad creaturam. Sed relatio

78

*tio in Deo ad creaturam non est realis, sed secundum rationem tantum. Relatio verò creaturæ ad Deum est relatio realis, ut supra dictum est, * cum de diuino nomine ageretur.*

*Ad Secundum dicendum, quod quia creatio significatur ut mutatio, sicut dictum est. * mutatio autem media quodammodo est inter mouens, & motum: idem etiam creatio significatur ut media inter creatorem, & creaturam. Tamen creatio passiuè accepta est in creatura, & est creatura. Neg, tamen oportet, quod alia creatione creetur. Quia relationes (cum hoc ipsum, quod sunt ad aliquid dicantur) non referuntur per aliquas alias relationes, sed per seipsas, sicut etiam supra dictum est, * cum de equalitate personarum ageretur.*

Art. 7. ad 4.

Ad Tertium dicendum, quod creationis, secundum quod significatur ut mutatio, creatura est terminus, sed secundum quod verè est relatio, creatura est eius subiectum, & prius ea in esse, sicut subiectum accidente. Sed habet quandam rationem prioritatis ex parte obiecti, ad quod dicitur, quod est principium creaturæ. Neg, tamen oportet, quod quamdiu creatura fit, dicatur creari: quia creatio importat habitudinè creaturæ ad creatorem, cum quadam nouitate, seu inceptione.

Sensus quaesiti.

QVAESTIO est de creatione passiuè sumpta, & de esse aliquid reale, siuè absolutum, siuè relatiuum ab ipsa creatura distinctum, ut patet ex modo & forma conclusionis, qua respondet quaesito, & ex argumentis quæ militat pro negatiua.

Forma Textus.

CONCL. est. Creatio non ponit aliquid in creatura nisi relationem tantum. Probatur. Deus creando produxit res sine motu; ergo creatio in creatura non est nisi relatio quædam ad creatorem, ut ad principium sui esse. Antecedens probatur: Quod fit per motum, vel mutationem, fit ex aliquo præexistenti, sed fieri ex aliquo præexistenti quamuis contingat in productionibus particularibus aliquorum entium, non tamen potest contingere in productione totius esse à causa vniuersali omnium entium, quæ Deus est; ergo Deus creando producit res sine motu. Consequentia vero probatur: quia subtracto motu ab actione & passione, non remanet nisi relatio, ut dictum est articulo præcedente ad secundum.

Expositio Textus.

QUARE subtracto motu ab actione & passione remaneat sola relatio S. D. ostendit in q. 3. de potent. art. 3. ubi etiam latius explicantur tres hic allatæ responsiones ad argumenta.

Ex responsione ad tertium præsentis articuli iuncta responsioni ad tertium prædicti articuli tertij q. 3. de potentia Dei, collige duplicem distinctionem & responsionem formalem ad argumentum. Prima distinctio est. Relatio, quæ est passiuæ creatio dupliciter potest considerari. Vno modo, quatenus significatur ut mutatio: Alio modo prout verè est relatio. Secunda distinctio est. Relatio hæc, quæ est passiuæ creatio, dupliciter potest considerari. Primò, quo ad esse quo inhæret subiecto ut eius accidens: Secundò quo ad

A eius rationem, qua respicit obiectum, siue terminum, ad quod dicitur, quod est principium creaturæ, prout scilicet ex actione agentis innascitur dicta relatio. Responsio verò ad argumentum tria dicit. Primum. Creatio, prout significatur ut mutatio, creatura est terminus ea posterior. Secundum. Relatio quo ad esse suum considerata, prout inhæret subiecto, posterior est re creata. Probatur; quia accidens posterior est subiecto, intellectu & natura. Tertium. Relatio, quo ad eius rationem qua respicit &c. quadam ratione prior est subiecto. Probatur; quia sic innascitur ex ipsa actione diuina, ut à causa proxima: actio

B diuina prior est termino creationis, quod est subiectum dictæ relationis; ergo & ipsa relatio eodem subiecto prior est. Vis huius rationis in hoc consistit, & quod relatio, quæ creatio passiuæ est, prout ad principium dicitur creaturæ, & ex eiusdem innascitur operatione, & non ex principij subiecti, ex parte agentis, & eius actionis se tenet, & quasi vnum cum ea computatur in ordine ad effectum, siue terminum creatione productum: sicque relatio illa, quæ passiuæ creatio est, iam non mera relatio est, sed modum & vim habet actionis Physicæ siuè emanationis, seclusa tantum ratione mutationis: ac proinde secundum hanc rationem præcedere dicitur subiectum suum: non ea tamen ratione, qua subiectum est (sic enim eo posterior est) sed ea ratione qua terminus est creatione productus, vel etiam qua ratione respicit hæc relatio principium creaturæ.

Secundò, ex eadem responsione, iuncta responsioni ad sextum dicti art. de pot. collige quatuor dicta. Primò. Nec oportet, ut creatura quamdiu est, dicatur creari. Probatur; quia creatio importat habitudinem creaturæ ad creatorem cum quadam nouitate seu inceptione. Secundum. Non esset inconueniens dicere creaturam, quamdiu habet esse, fieri siuè creari à Deo. Probatur ex August. lib. 8. super Gen. ad litteram cap. 10. & 12. & lib. 2. cap. 12. & explicatur exemplo aeris à Sole illuminati. Nam quamdiu luget aer illuminatur à Sole, ergo similiter creatura quamdiu habet esse creatur à Deo. Tertium est. Nulla differentia est inter primum & secundum dictum, nisi secundum nomen, prout nomen creationis potest accipi cum nouitate vel sine. Vltimum dictum est. Creatura semper refertur ad Deum, quod intelligendum est de creatura formaliter, ut creatura est, & de Deo ut creator est; hæc enim relatio non exigit in creatura nouitatem essendi, sed in totali à Deo dependentia fundamentum habet.

PRIMA CONTROVERSIA.

An creatio actiua sit in Deo ut actio transiens, aut immanens?

MOL. tria dicit. Primum. Creatio est actio transiens, quæ neque est velle diuinum, quo tanquam principio efficiente Deus producit res, neque respectus rationis eiusdem principij efficientis ad res productas. Secundum. Creatio non est mutatio proprie loquendo, sed est influxus realis & absolutus, quo creaturæ ex tempore emanant à Deo: qui influxus

realem habet identitatem cum creaturis pro- A ductis, & ab eis formaliter distinguitur. *Tertium*. Hic influxus vt est Dei, per eum tanquā per actionem conferentis esse rebus creatis, est actio vera de prædicamento actionis existens in creaturis ipsis tanquam in subiecto, denomināsq; Deum ex tempore denominatione extrinseca createm & producentem creaturas: & idem influxus, vt eo creaturæ recipiunt esse, passiuèque producuntur in rerum natura, est vera passio de prædicamento passionis, distincta formaliter à creatione actiua, & à termino producto, nempe à creatura.

Suar. *disp. 20. Metaph.* dicit duo. *Primum*. Creatio actiue est dependentia creaturæ, vt dicit habitudinem ad diuinam potentiam, à qua fluit, seu quatenus est quidam fluxus à Deo. *Secundum*. Hæc dependentia creaturæ à Deo est aliquid realiter & intrinsecè existens in creatura, non omninò idem quod creatura, quæ est terminus illius dependentiæ: sed est modus quidam ex natura rei distinctus ab ipso termino.

Valentia duo dicit. *Primum*. Si creatio accipiatur actiue, sic in primis creatio est ipsa essentia & intellectio ac volitio diuina per quam Deus creat: quæ tametsi quo ad entitatem suā non possit non esse, atque adeò sit necessaria, tamen, cum sit infinita, habet perfectionem, vt ex ipsa immutata possit procedere creatura, & non procedere, & eatenus creaturarum productio est libera. *Secundum*. Creatio actiue potest etiam dici effectus creatus, vt à Deo procedit, atque adeò ipsa creatura vt à Deo procedens, quo pacto creatio est etiam operatio transiens. Nec tamen sic creatio est aliquid consideratum vt in creatura, sed vt aliquid à Deo existens.

Vasq; *hic, & supra in notacionibus ad primum a. q. 41.* tria dicit. *Primum* est. Creatio actio nō est velle Dei, nec intelligere, sed est relatio in re creata, à qua relatione Deus nominatur agens extrinseca denominatione ab origine actiua in ipso existente. *Secundum*. Creatio concepta vt actio est medius actus & via inter creatorem & creaturam: sicut in diuinis est origo. Et quamuis sit pura relatio, ea tamen consideratur veluti in fieri & via, & non sicut in facto esse: atque ideò tanquam actus medius debet constitui. *Tertium*. Nullum absolutum per modum realis influxus est de ratione creationis.

Capr. *in 2. dist. 1. q. 2. a. 3. ad argumenta Aur.* dicit quinque. *Primum*. Actio Dei non est aliud quàm eius velle & intelligere: nec aliqua eius actio exterior ponenda est, qua dicatur formaliter agens, nisi dicatur respectus eius ad creaturam, vel creaturæ ad ipsum. *Secundum ibidem ad secundum Aureoli*. Illud velle diuinum, quod dicimus actionem creatiuam, est velle imperij, & executio voliti & imperati: Nec ibi differt executio ab imperio, nisi pro quanto executio vltra diuinum velle includit respectum ad effectum temporalem in actu. *Tertium ibidem ad tertium*. Illud diuinum velle, quod ponitur actiua creatio, non determinatur ex natura rei plus ad hoc volitum creatum, quàm ad suum oppositum, sed Deus ordine suæ sapientiæ liberè se determinauit ab æterno ad hoc volendum & non illud. *Quartum ibidem ad quartum*. Licet diuinum velle sit actiua creatio, non tamen ab æterno fuit actiua creatio: Et infra ad septimum ait sumendo agere vel operari,

prout distinguuntur contra facere, conceditur, quòd ab æterno Deus operatur & agit. *Quintum ibidem ad sextum*. Nulla diuina operatio aut actio, qua formaliter agit aut operatur, est transiens in passum, sic quod in passo formaliter recipiatur: sed concedi potest, quòd diuina actio dicitur quandoque transiens propter respectum rationis ad realem effectum in creatura: sicut creatio, conseruatio & huiusmodi, quæ dicunt diuinam actionem, cum respectu ad creaturas in propria natura terminatam.

Ferrar. *in 2. cont. gent. cap. 16. ratione 6.* ait actionem transeuntem dupliciter sumi posse. Vno modo secundum rem & secundum eius propriam rationem: & sic est (inquit) motus essentialiter, & connotat respectum in agente. Alio modo secundum quandam similitudinē, & modum significandi: & sic dicit aliquid in agente remanens, quod significatur vt in aliud transiens, in quantum per ipsum aliquid ab agente distinctum producitur in esse. Sicut si velle nostrum esset secundum se rerum productiuum, adeò vt ipsum velle esset ipsum producere res, esset secundum rei veritatem actio immanens, quia esset idem omnino, quod velle; tamen significaretur per modum in alterum transeuntis. Actio ergo diuina qua res in esse producuntur, cum non sit aliud quàm ipsum velle diuinum, & ipsa Dei substantia, quæ à genere motus est omninò separata, non est actio transiens secundum rei veritatem, sed actio immanens, quæ est velle & intelligere; secundum enim quod Deus intelligit & vult, ita res in esse procedunt absque vlla media actione & motu. Sed habet aliquam similitudinem cum actione transeunte, in quantum per ipsam aliquis effectus in creaturis relinquitur: & ideò à nobis significatur per modum actionis transeuntis in aliud, cum dicitur Deus producit aut creat res. Vnde potest dici actio transiens productiue, quia habet terminum extrinsecum productum, non autem subiectiuè, quod est propriè esse actionem transeuntem; quia non recipitur in aliquo extrinseco subiecto, sed remanet in agente. Hæc ibi Ferrarientis.

Bannes dicit tria. *Primum*. Creatio non est actio transiens habes esse subiectiue in creatura, & in vniuersum nulla reperitur actio transiens Dei, quæ in creatura subiectetur. *Secundum*. Creatio non est actio transiens Dei identificata cum potentia Dei. *Tertium*. Creatio essentialiter & formaliter est actio Dei immanens, habet tamen modum actionis transeuntis, & potest cum proprietate appellari actio virtualiter transiens. Eandem sententiam & modum dicendi sequitur Zumel. *in d. cto art. 3. q. 65.*

Cai. *suprà q. 25. a. 1.* affirmat de mente D. Thom. posse Deo tribui dupliciter actionem transeuntem; Vno modo formaliter, & sic est idem quod substantia diuina. Sed actio sic sumpta dupliciter potest considerari, vt inquit idem expositor *in quest. seq. art. 1. circa respons. ad 10.* Primò secundum id quod in agente ponit actio, quatenus actio, & sic actio est in Deo ab æterno. Secundò, vt infert ex se passionè vel effectum: & hoc modo non est actu ab æterno: & ideò non dicitur Deus creasse mundum ab æterno, nec modo creare animam Antichristi. Alio modo tribui Deo potest actio transiens virtualiter, siue secundum efficaciam, adeò

deò vt actio fit formaliter immanens habes tamen efficaciam transeuntis illis verbis significatam, *Dixit & facta sunt.*

D. Th. *hic ad 1.* ait creationem actiue significare actione diuinam, quæ est eius essentia, cù relatione ad creaturam.

Resolutio.
Distingui-
tur actio-
nis nomē in qua-
tuor signifi-
cata, & o-
stenditur a-
ctionem Dei
transeuntem
esse in Deo
formaliter
idem, quod
actus impe-
rij.

AD PROPOSITAE controuersia definitionem
recolenda primò sunt ea, quæ supra notauimus q.
25. a. primo pro defensione sententiæ Caiet. &
aliorum quorundam Thomistarum asseren-
tium de mente D. Thom. actionem transeun-
tem essentialiter sumptam esse in agente. Vbi
diximus sumi posse quatuor modis actionem
in via D. Thom. scilicet antecedenter, essen-
tialiter, concomitantem & formaliter: Et actio-
nem essentialiter sumptam esse actualitatem &
perfectionem agentis, & actum eius secundum,
quo formaliter & intrinsecè vt propria causalita-
tate dicitur agens, & hæc propriè nuncupatur
actio Metaph. ad hanc enim scientiam propriè
pertinet eius notitia. Actionem autem conco-
mitanter diximus esse motum aut emanatione,
aut rem vel formam fluentem: & hæc est & di-
citur actio essentialiter apud Physicum: & ita
quandoque sumitur etiam à Metaph. & à D.
Thom. nonnunquam in Theologia, vt ibidem
aduertimus. Ostendimus autem in dicta con-
trouersia pluribus argumentis, & dictis A. no-
stri D. actionem essentialiter ac Metaph. sum-
ptam, esse perfectionem agentis intrinsecam &
absolutam: & eorum qui sententiam tuerentur
oppositam, responsa confutauimus & argu-
menta dissoluimus: & ea præsertim, quæ de a-
ctione diuina procedebant.

Concordia
Thomista-
rum.

Deinde huic absoluenda difficultati maximè ne-
cessaria sunt ea, quæ supra q. 14. art. 8. in secunda
controuersia diximus de identitate & modo di-
stinctionis actuum diuini intellectus practici,
voluntatis & potentie; ex eis enim benè per-
spicimus apparebit nullum esse in rei veritate dis-
crimen inter sententiam Cai. & Capr. & aliorum
Thomistarum in re præsentem: quamuis Ferrar.
& alij post eum opinentur, ac profiteantur se
contradicere Cai. Vt enim ibi notauimus ex
D. Thom. in quol. 6. a. 2. omnis actio rei cu-
iusque simplicis est secundum proprietatem,
ac modum naturæ illius: ac proinde omnis a-
ctio Dei & Angeli, quorum simplex est &
intellectualis natura, est secundum intelle-
ctum à voluntate motum, quæ inclinatio
est naturæ intellectualis, sequens formam in-
tellectuam: atque ideò Deus & Angelus agunt
per suæ voluntatis imperium. Itaque forma-
liter & Metaphysicè loquendo, id est secundum
modum quo substantijs intellectualibus à ma-
teria separatis, vt à materialibus ac sensibilibus
distinguantur, congruit intelligentia nostra,
non sunt in Angelo & multò minus in Deo di-
stincti formaliter actus imperatiuæ volunta-
tis, & actus executiuæ potentie: sicut nec ibi
formaliter distinguuntur voluntas & execu-
tiuæ potentia. Et quoniam actus imperij, qui
simpliciter & propriè loquendo est actus in-
tellectus & scientiæ practicæ, includit actum
voluntatis & executiuæ potentie: ideò actus
imperij ipsa est essentialiter actio diuina, vel
Angelica transeuntis, quæ in Deo perfectio est
in finita, & eius substantia: in Angelo verò per-
fectio & actualitas accidentalis. Sed quia ra-
tio motiua conuenit voluntati, propter quod
ei nonnunquam tribuitur actus imperij, scilicet
loco superius allegato, & alibi vim & rationem
executiua potentie tribuit voluntati: cum ta-

men actus imperij, qui simpliciter est actus in-
tellectus, sit proximè & immediatè producti-
uus, vt ibidem ostendimus. Est igitur actio
transeuntis in Deo formaliter idem quod actus
imperij, per ea verba significatus Gen. 1. Dixit
Deus fiat lux. &c. Quomodo verò sit actio tran-
seuntis, cum non recipiatur in passo, vel in re fa-
cta, sed in Deo maneat vt eius substantia & in-
finita perfectio, declarat Capr. dicens ad 6. Au-
reoli concedi posse diuinam actionem dici quæ-
doque transeuntem, propter respectum ratio-
nis ad realem effectum in creatura: sicut crea-
tio & conseruatio, quæ dicunt diuinam actio-
nem cum respectu ad creaturam in propria na-
tura terminatum, vt hic etiam significat S. Th.
ad primum. Quod tamen non ita intelligendum
est, quasi per respectum rationis formaliter
constituatur actio in Deo transeuntis: cum nul-
lo intellectu considerante creatio sit verè &
propriè transeuntis, sed ad solū modum nostrum
conciipiendi pertinet ea relatio rationis. Ad cu-
ius euidentiā.

Tertio considerandum est actionem essentiali-
ter ac Metaphysicè sumptam, non ideò dici tra-
seuntem, quia secundum seipsam formaliter
transeat in passum, vel effectum actione pro-
ductum, veluti effluxus ab agente in passum,
aut rem ab ipso agente productam; id enim
propriū est actionis Physicè sumptæ, quæ
dicitur actio concomitans: Sed dicitur actio
Metaphysicè transeuntis, eo quòd effectum ha-
beat suè terminum, non in ipsius agentis
operatiua potentia, sed extra productum.
Hanc enim supra quest. 27. art. 1. diximus esse
differentiam inter actiones immanentes & tra-
seuntes, quòd per illas nihil ad extra produ-
citur, harum verò terminus est aliquid ad extra
productum. Sed hoc interest inter actionem
Dei & creaturæ, quòd hæc essentialiter ordi-
natur ad passum, vt ad finem proximum; est
enim vt ait Cai. supra q. 25. art. 1. propter per-
ficiendum passum: sed talem ordinem non ha-
bet actio Dei ad creaturam, sed potius è con-
tra, res actione diuina producta ad actionem i-
psam, quæ Dei substantia est, ordinem habet:
cum ab ea tota dependeat in fieri & conseruari:
ac proinde res qualibet à Deo creata relatione
reali refertur ad ipsam, & ad eius operationem:
cui relationi necesse est, vt ex parte Dei & a-
ctionis eius, altera quædam intelligatur rela-
tio correspondens; quæ, cum realis non sit, ef-
fe relationis formale tantum habet, quòd à no-
bis conceptum rationis esse dicitur; quamuis,
modo quodam superius expresso quest. 13. art.
7. ea relatio sit nullo intellectu considerante,
& ei congruat esse reale, non propria sed alie-
na realitate. Est igitur in Deo verè & realiter
actio transeuntis, sicut verè & realiter Deus crea-
tor est & prima rerum omnium causa; & verè
ac realiter res emanant & conseruantur à Deo:
quamuis ipsa diuina actio, quæ Dei substantia
est, & infinita perfectio, secundum seipsam nõ
effluat à Deo in creaturam, vt fiat eius perfectio
formaliter; id enim propriū est actionis Phys-
icæ, quæ longè distat à celsitudine actionis
Metaphysicæ, & per Analogiā ad eam dicitur
actio: licet illa primò, vt prius ac magis nota,
fuerit actio nuncupata.

Et ex his sequitur nullam esse nisi verborum
aut modi loquendi diuersitatem inter Capr. Consiantur
Cai. & Ferrar. ac alios Thomistas negantes a-
ctionem in Deo formaliter transeuntem. Nam
hoc ipso, quòd actum diuinæ voluntatis & im-
perij

Offenditur
actionem di-
uinam essen-
tialiter sum-
ptam esse for-
maliter tra-
seuntem: &
conuenitur
sententiæ Tho-
mistarum.

Consiantur
Thomista-

perij ad producendum asserunt efficacem, rationem illi tribuunt actionis formaliter transeuntis, quæ per hoc, ut diximus discriminatur ab immanenti, quod per hanc nihil omnino, per illam verò semper aliquid efficitur ad extra. Sed quia velle diuinum, & intelligere, tam ex suo genere, quàm ex obiecto per se primo, quod est essentia ut prima bonitas & veritas, non habent ut extra producant, sed ut sic actiones tantum formaliter sunt immanentes: vim autem productiuam habent in ordine ad obiecta secundaria siue terminos, qui sunt creaturæ idcirco negant absolute Capr. & alij actionem in Deo formaliter transeuntem, affirmant autem formaliter immanetem, quæ virtutem habeat & efficacitatem transeuntis. Verum, si eadem intellectus & voluntatis actio sumatur, ut rationem & modum habet imperij, productio ipsa est actio diuina formaliter transeuntis, ut Caiet. affirmat: atque idem S. D. in dicto art. 1. q. 25. in responsionibus ad argumenta dupliciter ait à nobis actiuam in Deo concipi posse potentiam; Vno modo, ut principium executiuum eius quod voluntas imperat, & ad quod scientia dirigit, ab eis ratione distinctum. Alio modo, ut idem sit quod ipsa diuina scientia vel voluntas, quatenus principium est rerum effectiuum. Iuxta priorem dicendi modum statuitur actio transeuntis in Deo formaliter: secundum alterum verò dicendi modum in Deo non ponitur eadem actio nisi virtualiter, ut ibidem aduertit Caiet. sic enim consideratur actio intellectus, siue scientiæ & voluntatis, ut secundario tantum respicientes creaturam; priori verò modo consideratur actio diuina potentie, ut ad creaturam veluti possibilem per se primo relata, quomodo rationem habet actionis formaliter transeuntis.

Actiōnem Dei transeuntem non solum materialiter, sed etiam formaliter ut actio est esse in Deo ab æterno, non tamen ut passio, vel effectus infero.

Quarto sciendum est actionem Dei transeuntem dupliciter sumi posse. Vno modo materialiter: & sic idem est quod essentia diuina, & Deo conuenit ab æterno. Alio modo formaliter, quatenus scilicet actio est: cuius tñ est duplex consideratio; Vna secundum eam rationem, qua in Deo agere est, ut eius actualitas & summa perfectio: & sic etiam actu in Deo est ab æterno; alioquin esset ab æterno Deus agens in potentia tantum, & ei ex productione creaturarum in tempore fieret non exigue perfectionis accessio: Altera secundum eam rationem, qua passioem infert ex se vel effectum: & sic actu non est ab æterno; cum nihil sit à Deo productum ab æterno: est tamen illatio passionis vel effectus ab æterno, in actiuam Dei potentia, quod est esse aut contineri virtualiter in ea, non formaliter, ut notat Cai. q. in immediatè seq. a. 1.

Dubitatio & solutio.

Cur autem ex actione Dei æterna formaliter in actu, prout est diuina perfectio, non sequatur effectus ab æterno: declarat S. D. in art. predicto ad ult. his verbis. *Postea actione sequitur effectus secundum exigentiam formæ, quæ est principium actionis. In agentibus autem per voluntatem, quod conceptum est & prædeterminatum, accipitur ut forma, quæ est principium actionis. Ex actione igitur Dei æterna non sequitur effectus æternus, sed quale Deus voluit, ut scilicet haberet esse post non esse.* Hæc ibi. Quæ latius explicat idem S. D. de pot. q. 3. a. 17. & melius in secundo cont. gent. ca. 35. & ibi Ferrar. post Cap. loc. superius allegato ad primū Aureoli, contra primam concl. ubi totam hanc materiam vberissime versat, & illustrat mirifice diluè subtiliter prædicti authoris sophismata. Vide etiam quæ de hac difficultate scribit Ban. dub. 1. in resp. Naz. in 1. part. D. Th. tom. 2.

ad 4. suum argum. ex D. Th. & Capr. Est igitur ab æterno creatio actiuam in Deo actio formaliter transeuntis, ad quam non ab æterno, sed in tempore sequitur effectus, iuxta modum & præfinitionem diuinæ sapientiæ & voluntatis.

PRIMA CONCL. *Creatio actio non est influxus realis & absolutus, quo creatura ex tempore emanant à Deo, qui sit idem realiter quod creatura producta, & ab ea solum formaliter distinguatur.* Probatur primò; quia creatio actiuam est realiter essentia Dei, cui repugnat identitas cum creatura. Secundo; quoniam, ut ait S. Th. supra q. 47. a. 1. ad 2. ablato motu, nihil aliud est actio, quam ordo originis secundum quod à causa aliquavel principio procedit, id quod est à principio: quauis quia modus significandi sequitur modum mutationis, ut dicitur in articulo precedente ad 2. Igitur actiuam creatio non est absolutus influxus, qui sit idem realiter quod creatura.

Conclusiones deductæ, & probatæ.

SECUNDA CONCL. *Creatio actiuam non est relatio creata, quæ Deum extrinsecè denominet agentem.* Probatur; quia actio essentialiter est agētis intrinseca perfectio ergo nō est relatio extrinsecè denominans. Secundo; quia illa relatio est passiuam, creatio formaliter; ergo non est formaliter creatio ut actio. Probatur sequela; quia formaliter distinguuntur actio & passio. Antecedens autem patebit in sequenti controuersia.

TERTIA CONCL. *Creatio concepta ut actio non est medius actus ut via inter creatorem & creaturam, nisi secundum modum intelligendi & significandi.* Probatur primò, quia creatio actiuam est ipsa diuina essentia. Secundo; quia creatio, ut accipitur à Vasquezio, contra quem statuitur hæc conclusio, est realiter ipsa relatio creata existens in creatura; ergo se tenet ex parte creaturæ.

QUARTA CONCL. *In Deo est actio transeuntis formaliter, quæ dici potest actio essentialiter Metaphysicè.*

QUINTA CONCL. *Creatio actiuam est actio transeuntis in Deo existens idem cum eius substantia, ut eius infinita perfectio cum relatione rationis ad creaturam.* Hæc patet ex dictis, & habetur hic ex respons. ad 1. arg. & de pot. q. 3. a. 3. in c. & ad 2. & alibi.

SEXTA CONCL. *Probabilis est ea sententia, quæ docet creationem actiuam esse formaliter actionem Dei immanentem, sed habere modum actionis transeuntis.*

CONTRA primam concl. argument. Molina. Creatio actiuam non est velle & intelligere Dei, nec respectus rationis in Deo, nec relatio realis creaturæ ad Deum; ergo est influxus realis in creaturam, à quo Deus creans denominatur. Conseq. videtur evidens ab enumeratione sufficienti. Antecedentis verò prima pars probatur primò; quia creatio est actio transeuntis; igitur est in passo; igitur nō est velle & intelligere Dei. Secundo; quia velle diuinum est id, quo tantquam principio efficiente Deus creat & producit res; ergo non est ipsa creandi actio. Secunda verò pars probatur; quia ut dictum est, actio transeuntis est in passo, respectus verò rationis principij efficiētis ad res productas est in Deo: ideo ridiculum est asserere actionem creandi, per quam Deus formaliter res producit, & à qua formaliter dicitur creans, esse merum ens rationis. Tertia deniq; pars probatur; quia respectus eius, quod ab alio, & à quo aliud, qui inter

Obi 1. con. 1. con.

inter Deum & creaturas cernuntur, consequuntur creaturas productas, suntque posteriores illis in genere causæ efficientis: sed actio in genere causæ efficientis antecedit effectum, estque immediatior principio efficiendi, quam effectus per eam productus; ergo creandi actio & creatio passiva non sunt respectus illi. Secundò. Relatio effectus ad causam fundatur in actione, per quam Deus producit creaturas, ergo est posterior actione, per quam Deus producit res, & simul natura cum relatione causæ, quæ se tenet ex parte Dei; ergo relatio illa, nec est actio nec complet ratione actionis, per quam Deus producit res.

Solut.

Resp. falsum esse antec. quoad primam partem. Ad primam probationem negatur prima consequentia, loquendo de actione transeunte Metaphysicè, sed sequitur tantum illam habere effectum realiter productum ad extra. Ad secundam probationem negatur antecedens formaliter loquendo; est enim velle diuinum ipsa Dei actiua productio. Ad reliquas probationes non est necesse respondere. *Aduerte tamen* respectum rationis ad creaturas secundum nos, nec esse actionem, neque actionis diuinæ complementum à parte rei, sed qua ratione tantum à nobis concipitur. Quomodo verò relatio realis in creatura sit passiva creatio, dicimus in seq. controuersia.

Obi. 2.

Contra eandem concl. argumentatur Suar. *Primò* In calefactione & omnibus similibus dependentia qua fit calor in passo, non alia ratione est actio caloris existentis in igne, nisi quia est fluxus quidam caloris ab illo emanans: sed dependentia, qua fit creatura ab ipso Deo, est fluxus quidam manans ab ipso Deo; ergo habet veram rationem actionis. *Resp.* falsam esse maiorem loquendo de actione Metaphysicè; est enim actio actus, & perfectio potentia, prius natura, quam fluxus ille.

Solut.

Sed hanc respons. in simili sic arguit Suar. Nulla potentia actiua vt sic recipit complementum seu actualitatem ex actione, sed solum exercet suam actualitatem: hoc autem exercere non est se actuare, sed aliud in actum reducere, quod Deo etiam conuenit.

Replica

Probatur assumptum. Nam, quælibet potentia merè actiua, solum est extrinseca denominatio; potentia enim actiue actione immanente seipsas actuant, non tamen vt actiue tantum sunt, sed quatenus sunt etiam passiuæ.

Solut.

Resp. assumptum esse falsum loquendo de actione Metaphysica. Ad eius probationem negatur assumptum. Ad cuius probationem dico potentiam actiuam vt actiua est seipsam actuare, si dictio vt specificet conditionem agentis creati: quamuis si eadem vox specificet rationem agendi, verum sit illud assumptum, vt etiam supra diximus in dicta controu. de actione transeunte, in responsione ad primum argumentum.

Obiect. 3.

Secundò. Nihil obstat, quo minus hic fluxus creationis vt à Deo, habeat veram rationem actionis; ergo. Antecedens probatur. Nam vel obstat carentia subiecti. & hoc non; quia dependentia passiuæ præcedit rem factam, vt via, & tamen non inest subiecto; ergo similiter actiua potest præcedere, & non inesse alicui subiecto. Vel obstat perfectio diuinæ potentia, & hoc non: quia actio transiens non perficit potentiam à qua fluit, & præsertim diuinæ, quæ non est ex se ordinata ad actionem. Vel obstat mediatio inter effectum & potentiam, & hoc non; quia mediat etiam dependentia passiuæ, & hæc

mediatio prouenit ex limitatione & potentialitate ipsorum effectuum: ergo. *Resp.* oblatere solet. propriam rationem & quidditatem actionis, tã Metaphysicæ quam Physicæ: Nam actio Metaphysica est formalis perfectio & actualitas potentia: actio verò Physica, si propriè loquendum sit, mutatio quadam est, quæ præsupponit materiam: cuius defectu, nec ipsa creatio passiuè sumpta propriè passio est aut mutatio, sed modum solum habet passionis & mutationis, vt hic, & alibi saepe docet D. Th.

Replic.

Sed contra hanc responsionem trahi potest argumentum hoc ex Suar. Ratio præcisæ actionis non includit motum neque mutationem, sed fluxum seu dependentiam cum transcendentali habitudine ad principium à quo fluit; ergo. *Resp.* falsum esse antec. de actione Physica loquendo, prout actio Physica distinguitur à Metaphysica, quæ est formalis perfectio potentia: Habebit quidem fluxus ille siue dependentia modum quandam actionis & passionis, non erit tñ actio & passio Physica verè & propriè, sed abusiue & æquiuoce ac impropriè; nec de nominibus hic expedit litigare.

Solut.

Tertium eiusdem authoris argumentum ex supradictis perspicue soluitur.

CONTRA secundam concl. argumentatur Vasq. *Primò.* Quia D. Th. hic, & Caiet. & Ferrar. in 2. cont. gent. cap. 16. & 18. & Capr. in 2. dist. 1. q. 2. & alij Scholastici dicunt creationem nihil aliud esse secundum rem, quam relationem ipsam creaturæ pendens à creatore. *Resp.* D. Solut. Tho. & alios loqui de creatione passiuè sumpta, non autem prout est actio.

Obi. 1. cont. a

concl.

Secundò. Si actioni desit ratio motus & transmutationis, nihil aliud videtur superesse, quam pura relatio: nec alio modo nobis explicari aut intelligi potest, quam conceptu solius relationis; ergo est relatio. Antecedens est D. Th. supra q. 41. a. 1. Et confirmatur ex simili argumento D. Thom. in materia diuinarum originum, quo vitur in dicto a. ad 2. ad probandum diuinas origines esse meras relationes. *Resp.* antec. verum esse de sola actione concomitantem, siue Physicè sumpta, de qua loquitur ibi D. Th. vt ex ea veluti notissima ducat non in cognitione actionis Metaphysicæ, quæ fundamentum est illius relationis, quæ remanet in agente ablato motu.

Obi. a.

concl.

Solut.

Tertio. Quamuis actio, quæ ex genere suo non est motus, sit in agente, Deus tamen non est capax alicuius relationis ex tempore; ergo à creatione existente in creatura denominatur creans. *Resp.* argumentum hoc falsum supponere videlicet actionem transeuntem etiam Metaphysicè sumptam ablato motu nihil aliud esse, quam relationem: nos autem dicimus esse realem & absolutam agentis actualitatem, & perfectionem, quæ præcisè Physicæ actionis motu remanet in agente, cum relatione prædicta.

Obi. 3.

Solut.

CONTRA tertiã argumentatur Vasq. ex simili modo concipiendi diuinam originem actiue & passiuè ad modum viæ, priusquam intelligatur relatio, & persona per eam constituta, concludens hunc ordinem ad solum nostrum modum concipiendi pertinere; quod gratis admittimus, cum D. Th. in dicto art. 1. q. 41.

CONTRA quartã concl. sunt argumenta superius soluta q. 25. art. 1.

CONTRA quintã concl. argumentatur Bañ. obi. 1. cont. & Zumell. *Primò.* Si creatio est actio transiens identificata cum essentia Dei, sequitur aliquam perfectionem Deo aduenire ex tempore; consequens

quens est fallum; ergo & antecedens. Probatur A sequela; quia creatio, quæ essentialiter est actio transiens, non potest esse, nisi quando transit in effectum ad extra; quia natura actionis transeuntis est, ut transeat in effectum extra potentiam: ergo, si creatio est essentialiter actio transiens, non est in Deo, nisi quando actu transit in creaturam ad extra. *Resp.* nullam esse conseq. Ad eius probationem dico primò actionem Dei essentialiter sumptam non transire formaliter in effectum ad extra; ac proinde, quoad id, quod ponit formaliter in agente, esse antequam actu producat effectum ad extra. Secundò dico naturam actionis transeuntis Metaphysicæ esse, ut effectum transeat in effectum ad extra, iuxta modum formæ, quæ principium est operationis, ut ait S. D. g. seq. ar. 1. ad ult. & 2. cont. gent. cap. 35. & idè in agentibus per voluntatem non sequitur effectum nisi secundum conceptionem & præfinitionem agentis: nec ex actione Dei æterna sequitur effectus æternus, sed qualem Deus voluit, ut scilicet haberet esse, post non esse.

Sed hanc responsi. impugnat Zumel. Quoniam (inquit) non potest intellectus percipere, quòd actio sit in actu transiens, & quòd non sit terminus illius actionis, & quòd efficiens actu operetur, & nihil agat, præcipuè, cum nullum sit impedimentum, nec ex parte virtutis actiue, nec ex parte subiecti; virtus enim creatiua de nihilo producit rem. *Resp.* primò cum Capr. ad 4. Aureoli. & D. Tho. de potentia q. 3. art. 17. ad. 12. quod actio Dei est æterna; dicitur autem incipere agere ratione noui effectus qui ab æterna actione consequitur dispositionem volutatis quæ intelligitur quasi actionis principium in ordine ad effectum. Hæc ibi D. Th. Et ibidem ad trigesimum: Ex parte (inquit) ipsius Dei facere non importat aliquid, quòd sit aliud quam dicere: non enim actio Dei est accidens sed eius substantia: sed facere importat effectum actualiter existentem in propria natura, quod per dicere non importatur. Ex quibus deducit Capr. hanc non esse concedendam, Deus faciebat ab æterno; hanc verò concedi posse, Deus agebat ab æterno; quoniam agere, ut ait D. Th. in 3. dist. 35. q. 1. ad. 1. propriè loquendo est operatio à voluntate elicita vel imperata, in ipso operante consistens, non in materiam exteriorem transmutandam transiens, quia illa dicitur propriè facere. Secundò respondetur actionem Dei non esse ab æterno transeuntem, i. inferentem effectum; cū tñ oëm habeat actualitatem, quæ conuenit illi, ut est ab agente; Nec tamen sequitur effectus ab æterno: tum quia non dependet eius actualitas ab effectu: tñ quia Deus non est agens naturale, sed voluntariu, ad quod sequitur effectus iuxta modum formæ, quæ est agendi principium, ut ante diximus: Argumentum autem procedit de agente naturali.

Secundò. Siue creatio ab æterno, siue ex tempore conueniat Deo, sequitur ex illa quinta cõclusionè pefectionem aliquam Deo conuenire, quæ possit non conuenire, quod est falsissimum. Probatur sequela: quia creatio, quæ est actio transiens, potuit non competere Deo: sed creatio, iuxta hanc sententiam, est actio transiens identificata cum diuina essentia, estque pefectio ipsius Dei; ergo &c. *Resp.* nullam esse conseq. Ad probationem dico creationem, quæ est actio transiens, potuisse non competere Deo secundum eam rationem, quæ infert ex se effectum, non autem secundum eam rationem, quæ agentis pefectio, seu quo ad id, quod ponit in agente.

Contra eandem concl. sunt argumenta Aur. apud Capr. ab eo soluta.

CONTRA vltimam concl. sunt argumenta, quæ proferunt hic & soluunt Ban. & Zumel.

SECUNDA CONTROVERSA.

An creatio passiuæ si relatio realis in creatura, & qualis sit hæc relatio?

MOLINA cõsequenter loquens ad ea, quæ de creatione dixit prout actio est, affirmat creationem passiuè sumptam esse realem influxum absolutum absq; mutatione, & esse veram passionem de prædicamento passionis, distinctam formaliter à creatione actiua, & à termino producto, nempe à creatura: & hæc creationem esse creaturam, prout creatura dicitur etiam id quod concreatur.

Eandem sententiam sequitur Suarez *disp. 20. Met. sect. 5.* vbi ait dependentiam, de qua in precedenti controversia, non habere veram rationem mutationis aut passionis, habere tamen veram rationem viæ seu fieri creaturæ, & sic appellari creationem passiuam: & eandem habere etiam veram rationem emanations à Deo, & sic verè ac propriè dici posse actionem ipsius Dei formaliter transeuntem, quatenus scilicet ab ipso Deo est.

Vasquez dicit quatuor. *Primum.* Creatio nõ est quid absolutum præuium relationi producti in creatura. *Secundum.* Creatio est relatio realis creaturæ pendētis à creatore. *Tertium.* Relatio creationis non distinguitur realiter, neq; ex natura rei formaliter, sed ratione tantum à substantia creaturæ. *Quartum.* Hæc relatio non est in prædicamento.

Ban. hic tria dicit. *Primum.* Creatura duplici relatione reali refertur ad creatorem, scilicet transcendentali & prædicamentali. *Secundum.* Relatio transcendentalis creaturæ ad creatorem sola ratione distinguitur à creatura: prædicamentalis verò relatio differt realiter à creatura saltem formaliter. *Tertium.* Creatio passiuæ significatur per modum passionis & mutationis, non tamen est passio aut mutatio, sed sola relatio. Eandem ferè sententiam sequitur Zumel. *Inf. q. 65. ar. 3.* vbi tamen nihil meminit de relatione transcendentali.

D. Th. hic cuius mentem sequuntur, & explicant Capr. in secundo dist. 1. q. 2. Caiet. super hoc a. & Ferarri. in secundo cont. gent. cap. 18. affirmat creationem passiuè sumptam esse relationem realem in creatura, significatam ad modum mutationis, & ut media inter creatorem & creaturam: cum tamen non sit mutatio verè & realiter creatura. Eandem sententiam sequitur Valent. super hoc art.

SVPPONENDVM est in primis veluti certu, non solū in doctrina D. Th. sed etiã in opinione omnium scribentium Theologia, creationem siue sumatur actiue siue passiuè, non esse mutationem, nisi secundum modum nostrum concipiendi & significandi, ut hic affirmat S. D. & late probat in 2. cont. gent. cap. 17. & in 2. dist. 1. qu. 1. art. 2. & de pot. quæ. 3. art. 2. & in precedenti quæst. art. 2. ad 2. Vtitur autem S. D. in dicto cap. 17. hac ratione ibidem tertia, & de potentia, & in qu. preced. art. 2. In omni mutatione & motu oportet esse aliquid aliter se habens nunc quam prius: sed in creatione non potest esse aliquid idem aliter se habens nunc quam prius; ergo. Maior probatur: quia nomē

Sententiæ Doctorum.

Resolutio. Creationem non esse mutationem: cū propriè non habet commune subiectum, nec ibi sit actio, aut passio Dei Metaphysica & essentialis dependentia ex parte creaturæ.

mutationis hoc ipsum ostendit. Minor verò; quia ubi tota substantia rei in esse producitur, non potest esse aliquid idem aliter & aliter se habens; quia illud non esset productioni præsuppositum: Constat autem totam rei substantiam creatione produci.

Vbi aduerte cum D. Thom. *de pot. q. 3. a. 2.* & Ferrar. *super dicto capitulo* dupliciter intelligi posse in creatione esse aliquod commune subiectum aliter se habens nunc & prius: Vno modo propriè, & secundum rem: sicut in alteratione, argumento & loci mutatione inuenitur vnum commune subiectum actu existens, quod ex vno opposito mutatur in aliud: & hoc modo creatio non habet commune subiectum, vt adducta ratio demonstrat. *Alio modo* potest intelligi commune subiectum impropriè & secundum imaginationem tantum, cogitando in vniuersi creatione vnum commune tēpus veluti quoddam totum, constans ex imaginaria duratione, siue tempore mundo præconcepto, & reali tempore, quod simul cum vniuerso accepit initium: & vnam & eandem rem creatione productam concipiendo vt prius non habentem esse & post vt existentem actu: & hoc modo inuenitur in creatione commune subiectum aliter se habens nunc & prius; producitur enim in actu, quod prius non erat actu, sed in actiua solum Dei potentia, & eius practica scientia, ac præfinitione fuit ab æterno.

Obiectio.

Sed dices. Vna & eadem realis essentia rei, puta cœli vel hominis, prius non habuit esse in rerum natura, sed solum in intellectu Dei; igitur in qualibet re creata vnum est commune subiectum secundum rem, quod modo se habet aliter quàm prius. *Sed resp.* obiectionem hanc ex falsa imaginatione procedere; existimat enim arguens cœli vel hominis essentiam ex sui ratione esse simpliciter ens reale, aut per illud esse, quod habet in intellectu Dei, pertinere simpliciter ad ordinem entis realis; quod esse falsum latissimè demonstrauimus *suprà quæst. 3. art. 4. in prima controu.* Non est igitur essentia secundum rem commune subiectum in creatione, sed imaginatione tantum.

Replica.

Sed oppones dictum Arist. in 7. Phys. probantis generationem esse mutationem, quia per ipsam fit, quod non est: At per creationem fit magis, quod non est, quàm per generationem; ergo creatio est mutatio. Et præterea docet Auer. 7. *Phy. tex. 20.* realem relationem non aduenire alicui nisi per mutationem: At verò creature aduenit realis ad Deum relatio per creationem. *Resp.* Arist. ibi supponere in omni rei generatione aliquid fieri ex præiacenti materia, in qua res generanda præexistit in potentia: atque ideo secundum Arist. in omni generatione fit id, quod non est actu, quod tamen erat in potentia in ipsa materia. Auerroes etiam loquitur de relatione adueniente rei iam in actu, aut in potentia materiæ præexistenti: relatio verò creature ad Deum nihil rei creandæ præsupponit existens actu, vel potentia. Et quoniam ubi non est mutatio, ibi nec est actio Physica neque actio Physicam quæ scilicet fit in passo, sed tantum Metaphysicam quæ est agentis perfectio: nec passionem vllam verè ac propriè dictam interuenire, vt scitè aduertit Capr. *in 2. dist. 1. q. 2. in probatione secunda concl.* vbi ex verbis D. Th. *suprà q. 41. art. 1. ad 2. & 3.* probat non omnem actionem ex se inferre passionem, sed eam tantum, quæ est cum motu aut mutatione.

Solut.

A Sic enim ait S. D. *ad 3. in dicto art.* Actio secundum quod importat originem motus infert ex se passionem, sic autem actio non est in diuinis personis, ideo nec ibi est passio: Hæc ibi. Actio verò, quæ est cum motu vel mutatione, non est aliud quàm motus vel mutatio, vt ibi notat Capr. licet actio dicat in obliquo relationem causæ ad effectum, scilicet relationem originis ipsius motus, quæ quidem relatio est in mouentes: Passio autem dicit eundem motum in recto, relationem autem ad causam motus in obliquo. Cum igitur actiua creatio sit sine motu & mutatione, sequitur in ea nullam esse actionem Physicam, & creationem passiue significantam non esse verè ac propriè passionem, sed grammatice tantum, & secundum modum nostrum concipiendi & significandi. Nam si vna & eadē mutatio ob diuersos respectus ad ea necessario consequentes dicitur actio Physica & passio, & non potest inueniri passio sine mutatione, sequitur necessariò absq; Physica actione passionem nunquam esse, nec absque passione Physicam actionem esse posse: cum sine mutatione non sit actio Physica verè & propriè dicta, quæ est actio concomitanter distincta contra actionem Metaphysicam, quæ est agentis perfectio; hæc enim consequitur actionem Metaphysicam non quatenus aliquid efficit absolute, sed prout in subiectam agit materiam, illam accidentaliter vel substantialiter transmutando. Nam; vt res tota simul producatur ex nihilo, sola sufficit actio Metaphysica, quod est agētis infinitæ virtutis imperium, cui ex altera parte correspondet effectus, siue terminus cum essentiali dependentia, & relatione reali ad primum agens. Illa siquidem emanatio siue fluxus aut influxus aut fieri quod ibi interuenit vt instantaneū, ac simul cum factio esse, vt ait S. Th. *art. præced. ad 3.* nihil aliud est, aut significat secundum rem, quam id, quod ita producitur, ab alio esse & prius non fuisse, vt ibidem affirmat S. D. Hoc autem quod est rem ab alio esse, nihil aliud importat nisi dependentiam cum dicta negatione, si sermo sit de creatione cum nouitate essendi. Sed quia nouitas essendi nõ pertinet intrinsecè ad rationem creationis; cū potuerit mundus ab æterno creari, vt ait S. D. *q. seq. a. 2.* idcirco de ratione creationis vt sic, ex parte rei creatæ, non est nisi dependentia essentialis cum relatione ad creatorem. Dependere autem vt sic, siue esse ab alio essentialiter, non est agere aut pati, siue actio aut passio, nisi grammatice; alioquin conseruatio rerū passiue sumpta esset verè ac propriè passio, quod non admittit Suarez. Sequela est euidentis; quoniam si mundus esset ab æterno creatus, sicut continuò conseruatur à Deo, ita continuò crearetur ob eandem omnino causam, quia scilicet ab æterno & semper eodem modo dependeret à Deo. Præterea certum est, posita illa essentiali dependentia ex parte rei creatæ, sufficere ex parte Dei actionem essentialiter, siue Metaphysicè dictam, quæ est eius imperium illis verbis expressum: *dixit & facta sunt;* non enim multiplicanda sunt entia sine necessitate. Chimericum igitur ac planè fictitium est existimare Deum medio quodam influxu, qui sit actio Physica, id est extra Deum & realiter à Deo distincta, à creatura verò formaliter, res simul totas ex nihilo produxisse.

Quod si dependentiam illam essentialem actionem Physicam esse contenderint, haud rectè loquentur; Nam dependentia idem est, quod

quod fieri, quod se tenet ex parte producti; igitur magis erit passio quā actio; passio verò non est vt etiam Suar. admittit; igitur nec actio est. Non est igitur præter actionem Dei, quæ est eius substantia & infinita virtutis imperium, actio quædam alia, quæ Deus non fit sed creatura, qua res producuntur asserenda.

Relationem
sue ordinis
transcenden-
talem habere
creaturam
ad creatorem,
& ex eo con-
sequi reale
relationem
interij modis.

Secundo obseruanda est differentia inter relationem transcendentalem & prædicamentalem, quam hic tradit Bannes, & nos paulò fufius explicauimus supra q. 13. a. 7. controuersia vnica. Et quoniam relatio transcendens fundamentum est relationis realis ad terminum eiusdem relationis, idcirco ad essentialē illam creaturæ dependentiam à Deo createante conseruante conserquitur necessariò relatio realis prædicamentalis ad Deum ipsum creatorem & conseruatorem, & pertinet hæc relatio ad tertium relatiuorum ordinem, quem statuit Arist. in 5. Metaph. in c. de ad aliquid, qui attenditur secundum rationem mensuræ & mensurati. Cuius naturam explicat S. D. de pot. q. 7. a. 10. dicens relationem realem consistere in ordine vnus rei ad aliam, atque idcirco in illis tantum mutuam realem relationem inueniri, in quibus ex vtraque parte est eadem ratio ordinis vnus ad alterum: sicut in omnibus relationibus consequentibus quantitatem; eiusdem enim rationis est quantitas in omnibus corporibus naturalibus. At in relationibus actionem & passionem, siue virtutem actiuam & passiuam consequentibus, non est semper mutuus ordo ex vtraque parte; necesse est enim vt id, quod rationem habet patientis, & moti vel causati, ordinem habeat ad agens siue mouens; quia semper effectus à causa perficitur, & ab ea dependet; sed agentia siue mouentia, vel etiam causæ, non semper habent ordinem ad patientia vel mota vel causata, sed ea tantum, quæ mota mouent, vel causant, vel quibus aliqua perfectio, siue bonum aduenit ex effectu; quæ verò nec mota mouent, nec eis bonum aliquod prouenit ex effectu, & quæ alterius ordinis sunt, & prorsus extrinseca ab illo genere actionum, vel virtutum quas consequitur talis ordo, ad hæc alia quidem ordinem habent, sed ipsa non ordinantur ad alia, vt patet in scientia & scibili, in sensu & sensibili, & alijs similibus prout ibi declarat vberimè S. D. Vbi concludens adiungit: *Deus autem non agit per actionem mediā, quæ intelligatur à Deo procedens, & in creaturam terminata, sed sua actio est sua substantia, & quicquid in ea est, est omnino extra genus creaturæ, per quod creatura refertur ad Deum: nec iterum aliquod bonum accessit creatori, ex creatura productione, vnde sua actio est maxime liber alia, vt auicenna dicit. Patet etiam quod non mouetur, ad hoc quod agat, sed absque omni sua mutatione mutabilia facit. Vnde relinquatur, quod in eo non est aliqua relatio realis ad creaturam, licet sit relatio creaturæ ad ipsum, vt effectus ad causam, hæc ibi.*

Nominè aut ordinis intelligit S. D. ordinem transcendentalem, quo vna res essentialiter ordinatur ad aliam, sicut scientia ad scibile, sensus ad sensibile, & imago ad id cuius est imago, & vniuersaliter omnis effectus ad causam, à qua intrinsecè dependet; alioquin si per ordinem intelligeret realem respectum de genere relationis, assumeret id quod intendit probare. Vult igitur S. D. in omnibus relatiuis tertij modi ordinem transcendentalem esse fundamentum ordinis siue relationis prædicamentalis, & consequenter etiam talem ordinem ad Deum in creatura esse fundamentum realis, ac prædicamentalis relationis eius ad Deum: hoc autem

est esse creaturæ, vt à Deo dependens, & vt concipitur ad modum passionis, & vt rationem habet mensurati in ordine ad Deum vt mensuram.

Aduerte præterea D. Th. negare Deum agere actione media, quæ intelligatur à Deo procedens, & in creaturam terminata, cuius oppositum affirmant absque legitimo fundamento Molina & Suarez.

Molina & Suarez. dicitur esse reijciatur.

Tertio considerandum est, quod cum in re creata duo tantum sint ad rem propositam pertinentia, videlicet prædictus ordo transcendens siue essentialis dependentia, quæ idem est quod ipsa creatura vt à Deo dependens, & relatio prædicamentalis ad illum ordinem siue dependentiam consequens: necesse est alterum horum vel vtrumque simul esse creationem passiuam. Dependentiam autem essentialē non esse creationem passiuam, satis aperte constat ex hoc articulo, & alijs locis in doctrina D. Thom. supra notatis, in quibus affirmat relationem, quæ relinquatur in creatura sub ractio motu, vel mutatione esse creationem passiuam sumptam. Affirmare verò solam hanc relationem, esse creationem, multas secum affert angustias ac difficultates inferius adducendas, quibus non videtur plene posse satisfieri.

Creationem passiuam significat esse essentialē creaturæ à Deo dependentiam, in relatione reali ad ipsam Deum, vt creatorem.

Vt igitur meam in hac tam ardua controuersia sententiam proferam, dico proportionaliter iudicandum esse de creatione passiuam, sicut & de actiuam: vt quemadmodum de creatione actiuam ablata mutatione, quæ ibi nulla est, nec esse potest, relinquatur in creatore nõ sola relatio ad creaturam, sed actio metaph. sumpta, quæ realiter est eius substantia, formaliter autem est eius velle ac infinite virtutis imperium cum relatione ad creaturam: sic de creatione passiuam ablata mutatione, quæ nulla in ea est, nec esse potest, non remanet sola relatio prædicamentalis ad creatorem, sed essentialis illa dependentia, quæ idem est realiter quod esse creaturæ, & ipsa tota creatura: formaliter autem est creaturam nunc à Deo esse, & prius non fuisse, si sermo sit de creatione cum nouitate essendi: absolute verò est creaturam à Deo esse vel causari. Igitur sicut actiuam creatio est actio Dei infinita cum relatione ad creaturam: ita creatio passiuam significata est essentialis creaturæ à Deo dependentia, cum relatione reali ad ipsum Deum vt creatorem.

De sola tamen relatione meminit S. D. quoniam duæ illæ relationes, sc. prædicamentalis & transcendens in ea fundata computantur vt vna: tum propter naturalem & necessariam connexionem: tum quia respiciunt eundem terminum saltem materialiter: tum quia ex vna intelligitur alia: tum denique quia nomen relationis habent commune.

Cum igitur ait S. D. in textu creationem in creatura non esse nisi relationem quandam ad creatorem vt ad principium sui esse, vtramque complectitur relationem, quoniam vtraque est ad creatorem & ad principium, quamuis diuersa ratione: Nam dependentia, quæ est relatio transcendens, est ad creatorem vt ad principium efficiens, quatenus efficiens est formaliter, & prius ipsa creatura, sed relatio prædicamentalis creaturæ est ad creatorem vt ad principium, quatenus hoc vocabulo principium significatur terminus formaliter relatiuis natura simul existens cum suo correlatiuo.

Vnde etiam, cum S. D. in 3. p. qu. 2. a. 3. & alijs vnionem humanæ naturæ ad Deum affirmat esse relationem, quidam exponunt de relatio-

ne transcendente: vbi etiam obseruat D. Tho. in dictis locis non distinguere inter relationem prædicamentalem & modum vnionis, quem dicunt includere transcendentalem habitudinem ad vnbilia. Singulariter autem de dicto ordine cum relatione consequente videtur intelligenda responsio ad tertium in dicto a. 7.

Consonat autem hæc nostra expositio doctrinæ D. Th in responsionibus ad argumenta præsentis articuli, quæ singulæ ad vtramq; prædictam relationem referri possunt; Nam vtraque relatio realis est, & vtraque hoc ipsum quod est, ad aliud dicitur, quamuis diuersa ratione vt ante diximus, & vtraque prior est vno modo, & alio modo posterior ipsa creatura, vt dicit in resp. ad 3. argumentum: licet vtraque non eodem modo distinguatur à creatura: Nam relatio transcendens ratione tantum ratiocinata, vel ad summum formaliter ex natura rei distinguitur à subiecto: relatio verò prædicamentalis distinguitur realiter non solum à subiecto, sed etiam à fundamento, vt existimo secundum mentem D. Th.

Hunc dicendi modum videtur satis apertè significasse D. Tho. de pot. q. 3. a. 3. in fine corporis dicens nomine creationis non importari aliquem accessum ad esse, nec transmutationem à create, sed solam inceptionem essendi, & relationem ad creatorem à quo esse habet; idem est enim inceptio essendi, quod essentialis illa dependentia cum nouitate. Igitur secundum D. Tho. creatio dicit essentialem dependentiam, quæ est relatio transcendens, & relationem prædicamentalem ad creatorem. Cum itaque doceat ablato motu vel transmutatione ab operatione solam relinqui relationem, nomine relationis vtramque complectitur, & non vnam tantum.

Conclusiones de dicto, & probat.

PRIMA CONCL. Creatio siue sumatur aliud siue passiuè, non est mutatio nisi secundum modum concipiendi & significandi.

SECUNDA CONCL. Creatio passiuè significata non est passio verè & propriè, sed grammaticè tantum & secundum modum concipiendi & significandi.

TERTIA CONCL. Creatio aliè significata non est actio Physi. Nomine actionis Physi. sæpè diximus significari omnem actionem, quæ non fit in agente, sed in passio; Hanc enim ideo Physi. cam nuncupamus, quia licet inueniatur etiam in separatis à materia, illis tamen videtur conuenire secundum communem illis imperfectiorem ex parte subiecti cum ijs, quæ materia constant; congruit enim vtrisque ratione potentialitatis, quæ perficitur in eis actione ab agente suscepta.

QUARTA CONCL. Creatura duplici relatione refertur ad creatorem, scilicet transcendente & prædicamentali, & hæc posterior in priori fundatur.

QUINTA CONCLVS. Creatio passiuè significata est essentialis dependentia creaturæ à Deo, cum relatione reali ad ipsum Deum vt creatorem.

Argum. & Solu.

CONTRA primam concl. sunt argumenta, quæ proponunt hic & soluunt Bann. Zumel. & alij, præter ea quæ soluit S. D. de pot. q. 3. a. 2.

Obi. cons. 2. concl.

CONTRA secundam conclus. argumentatur Molina. Actio & passio neque sunt relationes reales: ergo actio non est motus cum relatione reali causæ, aut principij efficientis ad effectum, vel motum, aut mutationem; nec passio est motus cum relatione opposita, sed po-

tius eiusmodi relationes consequuntur actionem & passionem tanquam rationem fundandam; ergo actio, quando in productione effectus interuenit motus, est motus ipse: non in ratione motus, sed vt est influxus agentis, seu vt est ab agente; quod est quid absolutum ac formaliter distinctum à motu, & ipsius termino atque à passione: & passio est idem motus: non in ratione motus, sed vt receptio patientis: vniuersimque passio est alicuius esse receptio, aut in subiecto, aut qua effectus aliquis recipit suum esse in seipso: esto producatur extra subiectum, quod similiter est quid absolutum & formaliter distinguitur à termino, motu & actione, & à reliquis rationibus formalibus aliorum prædicamentorum. Antec. prob. Nam alioquin vel actio & passio non pertinerent ad prædicamentum relationis. Vel res vnus prædicamentum in sua ratione formali completeretur intrinsecè per rationem formalem alterius prædicamenti: quo dato, prædicamenta non essent primò diuersa, nec impermixta, immò nec vnum per se. Resp. falsum esse antecedens. Nam prædicamenta distinguuntur secundum diuersos modos concipiendi & prædicandi, nec est necesse distingui realiter: & ideo potest vnum ex alterius ratione compleri. Ad probationem autem negatur consequ. Nam, vt prædicamenta sint primò diuersa, sufficit, vt eorum rationibus formalibus integrè sumptis, nullum vniucum sit commune, & secundum easdem etiam rationes formales dicuntur impermixta formaliter, & quodlibet vnum per se formaliter.

CONTRA tertiam concl. sunt argumenta soluta in præc. controu.

CONTRA vltimam concl. argumentatur Vasq. Si actioni & passioni desit ratio motus, nihil aliud videtur superesse, quam pura & sola relatio: nec alio modo à nobis explicari aut intelligi posse, quam cõceptu solius relationis: vt patet ex D. Thoma supra q. 41. a. 1. ad 2. ergo.

Resp. iam huic argumento fuisse satisfactum dicendo nomine relationis vtramque simul comprehendendi, scilicet transcendentalem & prædicamentalem. Secundò dico dictionem exclusiuam non excludere à concomitantibus, & idèd à relatione non excludi fundamentum per exclusiuam illam, sola. Vide, quæ diximus in præc. controu.

Contra eandem concl. quoad secundam eius partem sunt argumenta Scoti, quæ referunt & soluunt Cap. in dicta q. & Caiet. huj. & alij recentiores.

Videnda sunt, quæ diximus supra q. præc. a. 1. circa resp. ad 1. arg. D. Thom. Hic multa commiscet Vasq. de ratione relationis, quæ ad rem præsentem non pertinent.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum creati, sit proprium compositorum, & subsistentium.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod creati non sit proprium compositorum, & subsistentium. Dicitur enim in libro de causis. * Prima rerum creatarum est esse. Sed esse rei creatæ non est subsistens. Ergo creatio propriè non est subsistentis, & compositorum.

Præterea. Quod creatur, est ex nihilo. Composita autem non sunt ex nihilo, sed ex suis componentibus. Ergo compositorum non conuenit creati.

241. Inf. ar. 8. Et vi. q. 27. 4. 3. ad 9. Et 29. q. 3. a. 5. ad 12. Et 3. ad 2. Et 3. ad 3. Et quod. 8. q. 5. a. 1. Et opus. 37. c. 4. * Propos. 4. in prim. 10. 7.

Præterea, illud proprie producitur per primam emanationem, quod supponitur in secunda. Sicut res naturalis per generationem naturalem, quæ supponitur in operatione artis. Sed illud, quod supponitur in generatione naturali, est materia. Ergo materia est, quæ proprie creatur, & non compositum,

Sed contra est, quod dicitur Gen. 1. In principio creavit Deus calum, & terram. Calum autem, & terra sunt res compositæ subsistentes: ergo horum proprie est creatio.

Art. præc. Respondeo. Dicendum, quod creari est quoddam fieri, ut dictum est: * Fieri autem ordinatur ad esse rei. Unde illis proprie convenit fieri, & creari, quibus convenit esse. e Quod quidem convenit proprie subsistentibus, siue sint simplicia, sicut substantia separata: siue sint composita, sicut substantia materiales. Illi enim proprie convenit esse, quod habet esse, & quod est subsistens in suo esse. Forma autem, & accidentia, & alia huiusmodi, non dicuntur entia, quasi ipsa sint, sed quia eis aliquid est, e vt albedo ea ratione dicitur ens, quia eius subiectum est album. Unde, secundum Philosophum, * Accidentis magis proprie dicitur entis, quam ens. e Sicut igitur accidentia & forma & huiusmodi, quæ non subsistunt, magis sunt coexistentia, quam entia, ita magis debent dici concreata, quam creata. Proprie verò creata sunt subsistentia.

Ad Primum ergo dicendum, quod cum dicitur, prima rerum creaturarum est esse, ly esse, non importat substantiam creatam, sed importat propriam rationem obiecti creationis. Nam ex eo dicitur aliquid creatum, quod est ens, non ex eo, quod est hoc ens, cum creatio sit emanatio totius esse ab ente vniuersali, ut dictum est. * Et est similis modus loquendi: sicut si diceretur, quod primum visibile est color, quamuis illud, quod proprie videtur, sit coloratum.

Ad Secundum dicendum, quod creatio non dicitur constitutionem rei compositæ ex principijs præexistentibus: sed compositum sic dicitur creari, quod simul cum omnibus suis principijs in esse produci- tur. e

Ad Tertium dicendum, quod ratio illa non probat, quod sola materia creetur, sed quod materia nõ sit nisi ex creatione. Nam creatio est productio totius esse, & non solum materia.

Sensus questii.

TITVLVM explicat Caietanus.

Forma Textus.

PRIMA CONCL. Creari proprie solis convenit subsistentibus simplicibus vel compositis. Probatur. Illius proprie convenit fieri, & creari, quibus convenit esse; Sed esse convenit proprie solis subsistentibus, siue sint simplicia sic substantiæ separata, siue sint composita, sicut substantiæ materiales; ergo: Maior probatur. Creari est quoddam fieri; At fieri ordinatur ad esse rei; igitur illis convenit fieri & creari; quibus convenit esse. Minor ob dictionem exclusivam duas habet exponentes: quarum altera est affirmatiua, videlicet subsistentibus. omib. convenit esse: quæ probatur; quia illi proprie convenit esse, quod habet esse & quod est subsistens in suo esse. Altera est negatiua videl. alijs à subsistentibus nõ convenit esse: quæ sic probatur. Formæ & accidentia, & alia huiusmodi nõ dicuntur entia, quasi ipsa sint, sed quia eis aliquid est; ergo eis nõ convenit esse. Antec. prob. Primò ex eplo albedines, quæ ea ratione dicitur ens, quia ea subiectum est album. Secundo ex Arist. 7. Metaph. tex. 2. dicente accidentis magis proprie dici entis, quam ens.

SECUNDA CONCL. Accidentia & forma &

huiusmodi, quæ non sunt subsistentia, magis dici debent concreata, quam creata. Probatur; quia talia sunt magis coexistentia, quam entia. ergo. Antecedens patet ex probatione dictæ exponentis negatiuæ.

CONTROVERSA VNICA.

De veritate, & sensu, tam primæ, quam secundæ conclusionis.

MOLINA supra ar. i. dicit nouem. Primum. Angelus propriissime dicitur creari. Sententia Explicata. Secundum. Accidentia Angeli, quæ non consequuntur eius naturam, vt gratia & alia dona supernaturalia diuinitus ei infusa, in eo sensu dici possunt concreata, quia simul sunt cum creatione nature producta: nõ verò quia propria eorum productio sit creatio, aut pars creationis. Tertium. Quæ consequuntur naturam, vt intellectus & voluntas, fortè etiã nõ dicuntur concreari, nisi in sensu explicato: quamuis cũ mediatè consequantur creationem naturam, maior ratio sit, vt concreari dicantur cũ natura. Quartum. Corpora simplicia huius vniuersi, quæ in prima rerum constitutione de nihilo producta sunt, dicuntur proprie à Deo creata: partes verò vt formæ corporum simplicium, quæ tñ compositæ sunt, vt tota materia prima, quæ sub eisdem formis coproducta fuit, dicuntur à Deo concreata. Quintum. Actio creationis, per quã predicta fuere producta, coaluit tanquã ex partibus. ex partiali productione materiæ, & partiali productione formæ: & ideo sicut tota actio fuit creatio, ita comproductio formæ & materiæ fuit concretio. Sextum. Species rerum, quæ post primam diem productæ sunt, non dicuntur creata in ea acceptione creationis, de qua nunc loquimur, sed dicuntur producta à Deo per generationem supernaturalem ex materia præiacente. Septimum. Productio animæ rationalis est propriissime creatio. Octauum. Quod virtute caloris natui proximè producitur in stomacho ex speciebus sacramentalibus. nõ dicitur creari, sed generari. Nonum. Dona supernaturalia, quæ post creationem Angelorum, aut hominum generationem successu temporis à Deo illis infunduntur, vt gratia, charitas, fides, spes, &c. nõ creantur neque concreantur, sed producuntur à Deo per accidentariam mutationem supernaturalem, educuntur que de potentia obedienciali Angeli, aut animæ rationalis.

Vasquez super hoc articulo dicit octo. Primum. Neque gratia, nec vlla forma accidentaria, aut substantialis, quæ natura sua pendet à subiecto vel à materia, creatur aut concreatur, sed peculiari actione educitur de potentia materiæ: quod verum est, nõ solùm quoties gratia posterius tempore quã subiectum incipit esse, verum etiã quando simul cum illo incipit. Secundum. Gratia & aliæ formæ accidentariæ supernaturales, educuntur de obedienciali potentia animæ aut Angeli; quæ licet nõ possit appellari naturalis, dici tñ potest natia seu innata, quia consequitur ipsam naturalitatem & constitutionem naturalem hominis. Tertium. Inter formas substantiales sola anima rationalis peculiari quadã ratione sibi propria creatur, & de nihilo producitur. Quartum. Creatio est nõ tantum subsistentium actum per se sed etiã eorum quæ suapte natura sine alio subsistere possunt, vt anima rationalis actu informans corpus. Quintum. Nullum compositum, nisi eã rationem compositi quã suis partibus distinguitur, potest creari. Sextum. Aliæ formæ substantiales & accidentariæ præter animam non creantur, nisi

quando separata à subiecto, vel à materia produ-
 cuntur, sed educuntur de potentia materiae.
Septimum. Materia secundum suam entitatem
 naturalem & partialem sola creatione produci
 potest. *Octauum.* Compositis ex materia & forma
 conuenit creatio, non secundum formam (nisi
 sit anima rationalis) sed secundum materiam,
 quae à solo Deo creatur, & conseruatur.

Sanctus Thomas autem in hoc articulo affir-
 mat creati proprium esse compositorum & subsi-
 stentium, quatenus distinguuntur contra for-
 mas & partes minime subsistentes; haec enim ait
 dici debere concreata, cum primò à solo Deo
 producuntur. Et de gratia singulariter pluries
 videtur asseruisse eam concreari, vt significare
 videntur eius dicta inferius adducenda. Quam
 sententiam secuti sunt plures Thomistae, scilicet
 Capr. in 4. dist. 1. q. 3. ad argumenta Scoti. Eandem
 sententiam sequitur Sotus in 4. dist. 1. q. 3. ar. 1. &
 lib. 1. de natura, & gratia c. 9. & Ripa super hoc art.
 Pro eadem sententia allegant Sotus. Vasq. &
 quidam alij Caiet. & Conradum, qui tñ disertis
 verbis oppositum affirmat, vt patebit inferius.

Alij verò censent gratiam non creari, neque
 concreari, sed educi de potentia animae vel An-
 geli obedientiali, vt Medina 1. 2. q. 112. a. 1. Hie-
 rony. de la Rua in sua vltima Scholastica controu.
 in fine, Val. art. seq. Albertin. in suis corrolarijs
 fol. 407. Didac. Nugnus in 3. par. q. 62. art. 1.
 difficultate 7. ad 3. argumentum, & alij plures,
 quos consultò prætereò quoniam non est hic
 locus omninò proprius huius controuersiae.

Resolutio.
 Vna, & ea-
 dem produ-
 ctioe creari
 materiam,
 formam, &
 compositum,
 quando pro-
 ducuntur si-
 mul, id est
 in eadē du-
 ratione, &
 natura in-
 stanti, in
 quo & tunc
 propriè com-
 positum cre-
 atur.

EX PAVCIS benè cognitis & attentè confi-
 deratis principijs poterunt omnes præactæ dif-
 ficultates, non solum faciliè definiri, sed etiam
 quae videntur oppositae doctorum sententiae
 conciliari.

Præmittendum est autem primò, quod hic affir-
 mat D. Th. in prima concl. videlicet creati solis
 propriè conuenire subsistentibus siue simplicia
 sint, siue composita: Quod efficaci probat ar-
 gumeto supra notato: quia nimirum illis prop-
 riè conuenit fieri & creari, quibus conuenit esse,
 haec verò sola sunt subsistentia &c. Ex quo se-
 quitur nullam cuiusuis rei formam accidentalem,
 aut substantialem, naturalem aut supernatura-
 lem, aut modum rei vel formæ præter animam in-
 tellectiuam propriè fieri aut creari: & eadem ra-
 tione neq; materiam, neq; partes rei essentielles
 aut integrales, quia scilicet nulli prædictorum
 conuenit esse per se subsistens.

Secundò considerandū est formas siue sint ordi-
 nis naturalis, siue sint ordinis supernaturalis,
 posse dupliciter à Deo produci. Vno modo si-
 mul cum subiecto siue materia & toto compo-
 sito. Alio modo post subiecti, siue materiae
 productionem. Dico aut simul produci, quando
 vnū est instans durationis & naturae, in quo pro-
 ducitur subiectum & forma: quamuis non sit idē
 instans naturae à quo, quod est instans causalita-
 tis ac dependentiae formae à subiecto siue mate-
 ria, & materiae à forma præsertim substantiali.
 Cum enim exempli gratia præduxit Deus Solē,
 fuit vnum & idem instans durationis & natu-
 rae, in quo creata fuit materia Solis & eius for-
 ma substantialis, & quantitas ac figura, & lux ex
 eo resultans. Cū itaq; sic simul producitur, ne-
 cesse non est, aut expedit hic plures partiales
 productiones distinguere, vt visum est Mol. &
 Vasq. sed existimandum est, prout verè est si-
 mul à Deo produci materiam ac totum compo-
 situm & eius proprietates, vno duntaxat actu
 creationis, tã actiue quã passiuè sumpto, quo to-

taproducitur solis substantia, cū omnibus suis
 perfectionibus ita, vt non nisi per vltimam
 perfectionem, & inuicè se præcedant instanti na-
 turae à quo, & sit inter ea hæc mutua dependen-
 tia, & ordo naturae siue causalitatis etiam in ipso
 creationis instati: non ideo tñ negandū est crea-
 tã siue cōcreatam fuisse formam, ac multò minus
 materiam, aut etiam totum compositum, quo ad
 eam tertiam entitatem, quae consurgit ex par-
 tibus simul vnitis, vt sapienter admonet S. D.
 hic ad secundum dicens creationem non dici con-
 stitutionem rei compositae ex principijs præexisten-
 tibus, sed compositum sic creari, vt simul cum omnibus
 suis principijs in esse producat. Quibus verbis
 planè significat S. D. in actu creationis rei com-
 positae non interuenire plures partiales produ-
 ctiones, quando esset, quando creata vna partia-
 li productione materia, alia productione edu-
 ceretur ex ea forma, & alia constitueretur compo-
 situm ex dictis partibus simul vnitis: ac demū
 alia seorsum operatione educeretur proprie-
 tates & accidentia: Hæc enim omnia vt vana ac
 puerilia rejicit. S. Th. affirmans creationē non
 esse constitutionē rei compositae ex præexistē-
 tibus principijs; quia licet secundum ordinem
 naturae. i. causalitati intelligantur præexistere,
 non tantum ita præexistunt, vt ex eis actione ali-
 qua distincta ab eorū productione constitua-
 tur à Deo substantia composita: sed vt ait S. D. cō-
 positum sic dicitur creari, vt simul id est vnica
 productione siue creatione simul cū omnib.
 suis principijs in esse producat. Quod maxi-
 mè consonat formali termino creationis, quod
 est esse, ex cuius vnitate pensanda est etiã vnitas
 creationis: Est aut vnum & idem esse numero
 materiae & formae, ac totius compositi: igitur
 hæc omnia vno producitur actu creationis. Et
 quamuis accidentia nō habeant idem esse reali-
 ter cum esse substantiae, quia tamen non alia ra-
 tione sunt entia, nisi quia eis aliquid est, & magis
 sunt coexistētia quã entia: idcirco vt affir-
 mat 2. cōcl. magis debet dici cōcreata. i. vna & ea-
 dē actione cū subiecto creata, quã absolutè crea-
 ta: siue sint ordinis naturalis siue supernaturalis.

Si verò post subiecti, vel materiae creatio-
 nem forma producatur, si fuerit naturalis cer-
 tum est eam non creari: cum actione, siue magis
 passione noua educatur de potentia subiecti, &
 fiat ex materia præexistente. Quod si fuerit for-
 ma supernaturalis, vt gratia, charitas & similia,
 quadam ratione creatio vel concreatio videtur
 eorum productio, sed alia quadã ratione super-
 naturalis videtur esse mutatio siue generatio,
 & impropiè tantum ac moraliter dicta crea-
 tio. Nam vt ait S. D. de potent. q. 3. a. 8 ad 3. In-
 fusio gratiae accidit ad rationem creationis, inquan-
 tum gratia non habet causam in subiecto, nec efficien-
 tem, nec tãle materiam in qua sit hoc modo in poten-
 tia, vt per agens naturale educi possit in actu: sicut est
 de alijs formis naturalibus. Et subdit ibidem pro
 solutione quarti argumenti. Cū dicitur aliquid fie-
 ri ex nihilo, negatur causa materialis: hoc vero aliquo
 modo ad carentiam materiae pertinet, quod aliqua for-
 ma de naturali materia potètia educi nō potest. Et in
 respōsione ad quintum ait: Licet in natura nō in-

*Gratiæ, &
 quamlibet
 formam su-
 pernaturalis
 creatioem
 suo produ-
 ctum nō pro-
 priè creari,
 aut concre-
 ri, sed educi
 de potentia
 obedientia
 subiecti.*

Veriatur principium efficiens respectu formarum artificialium, tamen huiusmodi forma non excedunt naturae ordinem, sicut gratia, immo infra subsistunt; quia omne naturale est nobilius quam artificiale. Significatur etiam gratiae productio nomine creationis metaphoricè, siue moraliter sumpto: ex eo quod homines secundum ipsam creantur, id est in nouo esse constituuntur ex nihilo, id est non ex meritis, secundum illud ad Ephes. 2. *Creati in Christo Iesu in operibus bonis*: ut ait S. Tho. in 1. 2. q. 110. a. 2. ad 3. His adde D. Th. in 2. dist. 26. a. 2. ad 5. affirmare gratiam in nihilum redire cum corrumpitur. Ex quibus dictis moti videntur Capreol. Ferr. & alij, qui dixerunt gratiam à Deo creari; eo modo quo formae inherenti conuenit creari, quia scilicet secundum ipsam homines dicuntur creari.

Nota.

Verum opposita sententia longe firmioribus innitur fundamentis. In primis enim nusquam inuenitur simpliciter asseruisse D. Th. gratiam creari aut concreari: sed ubicunque similibus vitur verbis, explicationem semper ac moderamen adiungit, quo vera ac proprie dicta secluditur ratio creationis, aut concreationis, ut patet ex locis supra notatis. Vnde etiam de Verit. q. 27. a. 3. ad 9. sic loquitur: *Creari proprie est rei subsistentis, cuius est proprie esse. Et fieri forma autem non subsistentes, siue substantiales, siue accidentales non proprie creantur, sed concreantur, sicut nec esse habent per se, sed in alio. Et quamuis non habeant materiam ex qua, qua sit pars eorum, habent tamen materiam in qua, a qua dependent, & per cuius mutationem in esse educitur, ut sic eorum fieri sit proprie eorum subiecti a transmutari.* Haec ibi. Vbi primò loquitur in communi de formis, quae simul cum tota re producuntur ex nihilo, dicens eas non proprie creari sed concreari. Deinceps agit de formis, quae rei iam creatione vel generatione productae per actionem cuiusvis agentis inducuntur, & ait eas in esse per subiecti mutationem educi; agit autem ibi de causa gratiae. Affirmat itaque S. D. formas omnes siue naturales siue supernaturales, quae fiunt in praesistenti subiecto, ex eius educi potentia. Non continentur autem formae supernaturales in potentia naturali, ut ex ea per actionem agentis educi valeat, ut ait S. D. in dicta q. 27. de verit. a. 3. in c. & de pot. q. 3. a. 8. ad 3. 4. & 5. educuntur ergo formae supernaturales ab agente supernaturali, mutatione quadam supernaturali ex potentia obedientiali, ut etiam aduertit & explicat Conradus de mente D. Thom. 1. 2. q. 110. a. 2. ad 3. & colligitur ex eodem S. D. in 1. 2. q. 104. a. 4. ad 3. ubi postquam in corpore statuit, & probauit hanc conclusionem, simpliciter dicendum est, quod nihil omnino in nihilum redigitur, respondens ad hoc argumentum ibidem tertium, *Formae & accidentia non habent materiam partem sui, sed quandoque desinunt esse; ergo in nihilum rediguntur*, ait: *Formae & accidentia non sunt entia completa, cum non subsistant, sed quodlibet eorum est aliquid entis; sic enim ens dicitur, quia eo aliquid est: & tamen eo modo quo sunt, non omnino in nihilum rediguntur, non quia aliqua pars eorum remanet, sed remanet in potentia materiae, vel subiecti.* Hic ibi. Oportet autem responsum esse vniuersalem de omnibus formis, tam naturalibus, quam supernaturalibus; alioquin non fatificeret argumento de omnibus formis vniuersaliter procedenti. Cum itaque desinunt esse formae supernaturales, remanent in potentia subiecti, non naturalii, ut dictum est, igitur obedientiali. Hanc eandem resp. colligit scilicet Conradus in dicto loco, conferendo responsum illam ad argumentum.

Cum itaque, producit à Deo forma supernaturalis in Angelo, vel in anima, considerandum est formam illam non habere causam in subiecto, nec efficientem, nec materialem in qua sit hoc modo in potentia, ut per agens naturale educi possit in actum, ut ait S. D. in dicta q. 3. de pot. a. 8. ad 3. Et secundum hanc rationem infusio gratiae (inquit) accedit ad rationem creationis: cum enim dicitur aliquid ex nihilo fieri, negatur causa materialis: ad carentiam verò materiae pertinet aliquo modo, ut ibidem asserit D. Thomas, quod aliqua forma de naturali potentia materiae educi non possit. In quibus verbis duo sunt maxime ponderanda. Primum est, non affirmari simpliciter gratiae creationem, sed solum accessum, id est similitudinem ad rationem creationis: quam similitudinem apertius exprimit S. D. in 1. 2. q. 110. a. 2. ad 3. ut ante diximus; ait enim gratiam dici creari ex eo, quod homines secundum ipsam creantur, id est, in nouo esse constituuntur ex nihilo, id est non ex meritis. Quem locum obseruat Cai. in dicto a. & q. 112. a. 1. aduertens non esse dicendum gratiam creari cum infunditur, aut annihilari cum perditur, sed tantum ipsum hominem creari in tali esse: & dici gratiam creari, quia non educitur de potentia subiecti (scilicet naturali) nec datur ex meritis. Sed cum proprie fiat homo gratus ex aliquo, scilicet ex homine non grato, non dicitur proprie gratia creari. Est igitur Metaphorica locutio cum dicitur *creati in Christo in operibus bonis*, ad Ephes. 2. quia nimirum, sicut creari proprie dicitur id, quod ex nullo efficitur praesistente subiecto, nec alicuius agentis virtute naturali: sic creari dicitur homines in operibus bonis, cum à Deo iustificuntur per gratiam; quia nulla praecedunt in eis merita, nec virtus aliqua naturalis gratiae productiua. Hunc creationis modum recentiores moralem appellant, eo quod homo ex nihilo bonorum operum, ac meritorum supernaturali Dei virtute fiat confors diuinae naturae, & particeps esse diuini.

Secundo ponderandum est, quod ait S. Thom. ideò gratiae infusionem accedere ad rationem creationis, quia creari est ex nihilo fieri. Cum autem dicitur aliquid ex nihilo fieri, negatur causa materialis: ad carentiam verò materiae pertinet, quod aliqua forma de naturali potentia materiae educi non possit; his enim verbis non excluditur materia siue potentia simpliciter, id est, in vniuersum, ex qua possit educi gratia diuina virtute, sed solum potentia naturalis. At verò creatio & concreatio proprie dicta nullam omnino materiam aut potentiam, siue naturalem siue obedientialem praesistentem admittit. Non affirmat ergo S. D. gratiam aut quilibet formam supernaturalem à Deo verè & proprie creari aut concreari, sed effici cum accessu & similitudine ad creationem proprie dictam, siue moraliter tantum creari.

Tertio Considerandum est in qualibet educatione formae de potentia naturali subiecti tria formaliter distincta à nobis intelligi. Primum est dependentia ipsius formae à subiecto: quae recentiores quidam appellant concursum sustetium. Secundum est unio formae educitae cum ipsò subiecto, ex quo educitur: quae quidem vniò fundametaliter sumpta, ex parte ipsius formae, est effectus formalis ipsius; nihil enim aliud est quam esse id, quo formaliter subiectum est actuale. Vel dicas esse ipsam formam, prout actus dat esse materiae vel subiecto: ex parte verò materiae,

Gratiam enim eius unionem cum subiecto, & eorum cum ipsam, scilicet hominem gratum à sola dependere causam supernaturalem, & gratiam non concreari, sed educi de potentia obedientiali.

teriaz, est materiam esse actu per formam. *Tertium*, totum compositum ex vnione prædicta resultans, puta album vel quantum.

Primum igitur, quod est dependentia à subiecto, non conuenit gratiæ; quia non educitur de potentia Angeli vel animæ naturalis; cum in eius virtute siue facultate naturali contineri non possit; est enim gratia diuini ac supernaturalis ordinis: anima verò rationalis & Angelus ad ordinem pertinent naturalem. Quemadmodum igitur gratia virtute diuina supernaturaliter operante educitur ex obedientiali potentia animæ rationalis aut Angeli: sic eadem virtute supernaturali sustentatur ab eodem subiecto sc. anima vel Angelo, & in eo conseruatur.

Secundum autem quod est vnio ex parte formæ. sc. gratiæ, à sola dependet causa supernaturali, sicut & ipsa gratia; ab eodem enim principio pendet forma & eius effectus formalis, qui est ipsa forma vt dans esse subiecto. Ex parte verò subiecti sumpta hæc vnio propriè & simpliciter ab eo non pendet; tum quia ex eius naturali potentia non educitur; tum quia nullius agentis naturalis operatione potest anima vel Angelus eas habere dispositiones, quæ ad vnionem eius cum gratia sunt necessariae, vt dicitur in 1.2. q. 112. a. 3. Sed quia dispositio ad gratiam est operatio vitalis animæ & Angeli, quamuis ab agente supernaturali proueniens: ideo S. Th. 1.2. q. 113. a. 10. dixit iustificationem impij non esse miraculosam, quia naturaliter anima est capax gratiæ, eo ipso quod facta est ad imaginem Dei. Vbi notat Cai. potentiam animæ ad gratiam esse quodammodo naturalem, & quodammodo supernaturalem: Nam ea ratione, qua dispositio ad gratiam superat naturalem animæ facultatem, qua seipsam ad gratiam non potest mouere, nisi ab agente supernaturali præmotâ, dicitur esse potentia supernaturalis: qua ratione verò ex ipsius animæ, aut Angeli potentia educitur dispositio, quæ est ipsius animæ vitalis operatio, non nihil sapit de potentia naturali ea potentia, quam habet Angelus aut anima rationalis ad gratiam. Legendus est Cai. in d. a. & infra q. 118. a. 2. in resp. ad 4. D. Th.

Tertium autem, scilicet totum compositum resultans ex animæ vnione cum gratia scilicet anima, vel homo gratus dependet sicut secundum ex causa supernaturali. Si namque compositum ex vnione resultat, quæ causam habet supernaturalem: necesse est & ipsum compositum ex eadè posse deriuari. Falsa est igitur eorum sententia, qui dicunt animæ vel Angeli potentiam nulla indigere supernaturali eleuatione, vt gratiam valeat sustentare, eò quod gratia seipsa formaliter informet animam, aut Angelum: Quam opinionem Albertinus ascribit Vasq. Iam enim diximus formam educibilem de potentia subiecti obedientiali, eadem in eo virtute supernaturali sustentari & conseruari, qua educitur.

Gratiæ nō
concreari
probat
tripliciter.

Postremò tribus argumentis satis validis confirmanda est sententia nostra. *Primum* est. Sicut illud dicitur congenerari, quod simul producitur cum eo, quod propriè generatur: ita dicitur illud concreari, quod ex nihilo producitur simul cum alio, quod propriè creatur: At quæ gratia producitur in anima, nihil est quod propriè dicatur creari; ergo productio gratiæ non est concreatio. Maior patet. Minor prob. quia neque anima, neque homo gratus propriè creatur; supponitur. n. anima & homo; igitur cū sit homo gratus nō sit ex nihilo. *Secundum* arg. est.

A Sacramenta sunt causæ gratiæ, nō solū morales, sed etiā Physicæ instrumentales; At nulla creatura potest instrumentalis esse causa creationis; ergo gratia non producitur per creationem. *Resp.* Cap. & Ferr. sacramenta esse causas gratiæ instrumentales, non quia gratiæ creēt, sed quia dispositio aliquā ad gratiā causant, hæc verò dispositione dicunt esse characterē. *Sed hæc resp.* sic impugnatur etiā ab ipso Ferr. Character non magis educitur de potētia animæ, quā gratia; ergo nō magis attribuenda est creatio gratiæ, quā characteri. *Resp.* dici posse gratiā esse supra totū ordinē naturæ, vt pote quæ Deo hominē formaliter coniungit; characterē autē non esse supra totū ordinē naturæ; immo esse infra naturalia sui generis; qm̄ in genere dispositionum ad gratiā est actus liberi arbitrij, qui nobilior est ipso characterē, & ideo posse characterē instrumentaliter à creatura produci, non aut gratiam. Et præter ea characterem non produci ex nihilo, quia producitur in aliquo, quod est in potentia naturali ad aliquid sui generis: Et hoc (inquit) sufficit, vt dicatur aliqua forma accidentalis produci per aliquam simplicem mutationē & non per creationem. *Sed hæc friuola sunt.* Nam character, cū sit spiritualis potest ad actus supernaturalis ordinis, superat necessariò totam naturæ facultatem: nec actus liberi arbitrij, quatenus est vltima, & proxima diffinitio ad gratiam, est ordinis naturalis, vt affirmat incautè Ferrar. nec ad eū talem habet anima potentiam naturalem: sicut ergo character qui forma est ordinis supernaturalis, nō creatur aut cōcreatur, sed educitur ex obedientiali potentia animæ, sic & gratia quæ forma est supernaturalis inhærens animæ, sicut character. Quæuis. n. nobilior sit gratia characterē, ad vnū tñ ordinē ambo pertinet, sc. supernaturalem, & eundē habent essendi modū, sc. accidentale in subiecto; ac proinde eiusdē ordinis causā, & eundē postulant modū producendi, videl. per supernaturale subiecti trāsmutationē & educationē vtriusq; ex eius obedientiali potētia.

Tertium arg. ad idem confirmandū est. Quia gratia cū definit esse, non annihilatur; igitur cū infunditur nō creatur. *Resp.* Ferr. neg. ant. quia D. Th. in 2. s. d. 26. a. 2. ad 5. ait, quod cū gratia corrūpitur, simul etiā in nihilū redit. *Sed iam ostendimus supra nihil vnquā à Deo annihilari.* Cū ergo affirmat S. D. gratiam in nihilū redire, significat nec ipsam, nec aliquam eius partē, neq; potētiam aliquam ad eā naturalem remanere: Non igitur intendit eam propriè simpliciter annihilari, sed impropriè tñ, & secundum quid, sicut etiam impropriè dicitur creari. Quam interpretationem tangit ex parte Conr. 1. 2. q. 110. a. 2. ad 3. & Ferr. quam tamen non impugnat.

PRIMA CONCL. Forma qualibet, siue substantialis siue accidentalis, quæ producitur vna cū re subsistente ex nihilo producta, licet non dicatur propriè creari, dicitur tamen propriè concreari. Hæc est conclusio S. D. in textu.

SECUNDA CONCL. Materia & qualibet pars integralis actū totum constituens, & simul cum eo producta non dicitur propriè creari, sed concreari. Prob. ex l. concl. D. Th. quia se creari conuenit propriè subsistentibus, materiæ verò & partibus nō conuenit per se subsistere; implicat enim esse partem, & per se separatim existere.

TERTIA CONCL. Compositum secundum illam rationem compositi, qua à suis partibus distinguitur, verè & propriè creatur. Hæc est prima conclusio D. Th. Quod si sermo sit de composito ratione cōpositionis præcisè, dicitur propriè concreari.

QVART

QUARTA CONCL. *Formae naturales, quae modo supernaturali à Deo producuntur in subiecto, siue materia praexistente, non possunt verè ac proprie dici creatae aut concreate.* Probat; quia tales formae educuntur de potentia subiecti.

QUINTA CONCL. *Formae supernaturales, vt gratia, charitas, fides, character, & aliae similes, quae praexistente subiecto producuntur à Deo, non verè & proprie creantur, aut concreateur, sed earum productio similitudine quadam, ac diminit a participatione ad rationem creationis accedit.* Hæc conclusio patet ex dictis Angelici nostri Doctoris superius explicatis. Et per hanc videntur posse conciliari non solum diuersa dicta D. Tho. sed etiam aliorum Doctorum sententia, quæ videntur opposita.

SEXTA CONCL. *Formae predictae supernaturales educuntur ex subiecti potentia obedientiali.* Hæc sequitur ex predicta, & colligitur ex doctrina D. Th. vt supra notauimus.

obi. cont. 1.
concl.

CONTRA primam concl. argumentatur Vasquez. Creatio est productio entis vt ens est, hoc est totius esse rei, non talis aut talis esse; igitur cū sit aliqua forma in subiecto, non producit ens sed tale ens; ergo cum talis forma producit, non creatur, neque concreateur, sed generatur cum toto, quod componit, vel cōmunit alia ratione producit; ergo formae substantiales omnes præter animam rationalem & omnes accidentariae etiam supernaturales non creantur aut concreateur, sed generantur cum toto &c. Ant. est manifesta diffinitio creationis tradita à S. Th. *act. huius q.* & prob. quoniam hæc de causa resurrectionis, quæ est in coniunctione animæ & corporis, etiam si à solo Deo fieri possit, non est creatio, quia coniunctione illa non fit ens secundum totum esse entis, sed quod aliud erat ens fit tale ens, scilicet homo. Vnde resurrectio non fit ex non ente, sed ex non homine. Prima conseq. probatur; quia cum sit aliqua forma in subiecto, aut in materia, quæ sc. forma natura sua pendet à subiecto vel à materia, possulat à materia vel subiecto vt à causa sustentari, quia esse illius formæ naturæ est inesse, aut informare aliud, non autem per se esse; ergo tunc non producit ens sed tale ens. Secunda conseq. est euidentis: tertia prob. quia omnes dictæ formæ suapte natura postulant inesse subiecto: quia suapte natura ab eo pendent, ex quo, & in quo constituunt tale esse: tale aut esse non fit ex non ente sed ex non ente tali, quod est aliquid.

solu.

Resp. nullam esse primam consequentiam loquendo de formis, quæ simul cum re creata producantur. Ad prob. negatur sequela; Nam vt inquit S. D. *hic ad 2.* creatio non dicit constitutionem ex principijs præexistentibus, sed compositum sic dicitur creari, vt simul cum suis principijs in esse producat; non enim distinctis ac partialibus productionibus singulæ partes producuntur à Deo, vt opinatur Vasq. sed vna dumtaxat est perfecta productio totius & partium. Nec mutus partium essentialium dependentia causalitatis obstat, quo minus concreate proprie dici possint; quoniam hæc dependentia non est secundum ordinem instantis naturæ in quo, ita vt vna præsupponat aliam, quasi prius in aliquo instanti naturæ à Deo productam, sed est secundum ordinem instantis naturæ à quo, id est solius causalitatis: atq; ided sicut totum, ita & partes cum suis naturalibus causalitatibus dicuntur ex non ente simpliciter à

A Deo productæ; alioquin si prædictæ causalitates concreationi partium repugnarent, eadē ratione & multo magis repugnarent creationi totius compositi, cuius esse duplici causalitate dependet à partibus, scilicet causalitate formali à forma, & materiali à materia.

CONTRA secundam concl. argumentatur obi. cont. 2. Vasq. *Primò.* Materia quamuis naturaliter sine aliqua forma nunquam existat, à nulla tamē forma pendet secundum suam entitatem naturalem & partialem quam habet; ergo non potest alio modo produci quàm creatione. Probat ant. *primò*; quia impossibile est materiam à forma pendere, & mutata forma substantiali ipsam non mutari; ergo. Antec. hoc probat, quia diuersa forma diuersum effectum formalem efficit. *Secundò* probatur primum anteced. quia sequeretur, quod omnē agens naturale introducens formam attingeret etiam conseruationem aut productionem substantialem ipsius materiae. Probat. hæc sequela: quoniam id, quod aliquam formam producit, non tantum facit illam esse, sed etiam id quod per illam est; Nam eadem causa producit formam & effectum formalem illius; tam primarium quàm secundarium.

Tertio. Si Deus conseruat materiam media forma tanquam principio & materia, ex illa est, non creabitur à Deo, quotiescunque coniuncta alicui formæ producit: & ita nullum compositum præter hominem dicitur creari, nec secundum rationem compositi, nec secundum formam, vt supra probatum est: nec secundum materiam, quia ex forma fieret; ergo nullo modo crearetur. Suppono autem (inquit) materiam habere aliquam existentiam, quam vocant entitativam, nec esse puram potentiam in genere entis.

Resp. duplicem entitatem conuenire materiae: alteram essentia, quæ est ratio puræ potentia in genere entis: alteram actualis existentia in reum natura. Ant. verum est de prima, falsum autem de secunda entitate: Et admissa veritate antecedentis de priori entitate neg. conseq. *Ad primam* autem probat. anteced. iuxta posteriorem sensum negatur assumptum, loquendo de mutatione essentiali, aut etiam de mutatione quoad existentiam simpliciter, i. absolute: quauis necesse sit eam mutari de vna existentia in aliam; quia diuersarum formarum sibi succedentium in eadem materia diuersæ sunt existentia. Nec tamē ex hoc dicitur corrumpi materia; quia semper eadem numero est habens esse existentia substantiale ab aliqua forma. Contingit autem hic facile decipi non consideranti naturam materiae esse longè diuersam à natura compositi & cæterorum entium, quibus vnum tantum esse substantiale potest conuenire, quo amissò desinunt esse simpliciter, quod materiae minime congruit: quæ, cum sit pura potentia, commune est omnium formarum subiectum, & vna numero perseverans, diuersas recipit existentias ex diuersis formis illam actuantibus emanantes: ita tamen vt nullo durationis vel naturæ momento non exillat. Quomodo verò materia fit vna, satis diximus *supra q. 3. a. 2. controu. vnica, in prob. 3. concl.* Ad secundam probationem negatur seq. Ad eius probat. dico illud assumptum: Agens quod aliquam formam producit, non tantum facit illam esse, sed etiam id quod per illam est, verum esse sed diuersa ratione. Nam per formam substantialem compositum habet esse substantiale simpliciter, id est absolute, & omnibus modis quibus potest habere, & per eius priuationem habet non esse simpliciter, id est abso-

solu.
Materia
quomodo
dependeat
à forma.

D numero perseverans, diuersas recipit existentias ex diuersis formis illam actuantibus emanantes: ita tamen vt nullo durationis vel naturæ momento non exillat. Quomodo verò materia fit vna, satis diximus supra q. 3. a. 2. controu. vnica, in prob. 3. concl. Ad secundam probationem negatur seq. Ad eius probat. dico illud assumptum: Agens quod aliquam formam producit, non tantum facit illam esse, sed etiam id quod per illam est, verum esse sed diuersa ratione. Nam per formam substantialem compositum habet esse substantiale simpliciter, id est absolute, & omnibus modis quibus potest habere, & per eius priuationem habet non esse simpliciter, id est abso-

late

lutè & omnibus modis quibus potest habere esse substantiale actuale : & per formam accidentalem subiectum habet esse secundum quid, & ea remota habet non esse secundum quid : & ipsi formæ conuenit esse per se primò vt quo, & eo remoto definit ipsa forma simpliciter, id est absolute & omnibus modis quibus esse potest : Materia verò per formam substantialem hanc numero, vel specie non habet esse simpliciter, id est omnibus modis quibus substantia- liter esse potest . Nam sicut vna abiecta forma recipit aliam , sic esse substantiali existentia quod ab vna conferebatur amisso , recipit alia ab alia substantiali succedente forma col- latum . Illud autem solum agens attingit conseruationem aut productionem substan- tialem ipsius materiae , quod primam in ea for- mam immediatè producit , & omnes alias sal- tem mediatè , ac proinde causat esse materiae simpliciter, id est, absolute & omnibus modis, hic verò est solus Deus ; nam cætera agentia, vel vnam tantum vt agens vniuocum, vel plu- res, sed non omnes in materia producunt ; pri- mam enim producere non possunt.

Ad vit. prob. negatur conseq. & ratio adducta est supra in resp. ad arg. contr. primam concl. non enim sequitur materiam fieri ex forma, tâquam ex re præexistente , licet fiat ab ea dependens modo dicto: de composito verò dicemus infe- rius. Denique suppositum de existentia mate- ria falsum est secundum veram & peripateti- cam philosophiam, vt ostendemus infra qu. 66. a. 1. & 2.

Obj. 1. cont.
3 concl.

CONTRA tertiam concl. argumentatur i- dem expositior. Omne esse quod ex aliquo est & constituitur, dicitur etiam fieri ex aliquo; omne autem quod fit ex aliquo, vel tanquam ex subiecto, vel tanquam principio constituente, quod solum natura prius est, non dicitur creari; ergo nec compositio, nec compositum quatenus compositum est, creari dicitur, sed ex aliquo produci. Min. prob. quia creatio est ex nihilo : nihil autem excludit omne subie- ctum, vel etiam principium constituens, quod saltem natura prius sit.

Respond. maiorem esse veram de eo quod est, & constituitur ex aliquo præexistente saltem instanti naturæ in quo, non autem si fiat ex al- iquo vt priore secundum solam causalitatem, qui est ordo instantis naturæ à quo. Et in eod- em sensu vera est minor & eius probatio. In posteriori verò sensu falsæ sunt omnes assump- tæ propositiones, vt supra satis ostendimus. Et quoniam huius viri sententia satis apertè de- struit creationem, non videtur in fide tuta.

Obj. 1. contr.
5 concl.

CONTRA quintam concl. arg. Ferrar. Primò. Creari est ex nihilo aliquid fieri: sed gratia ex nihilo fit; ergo creatur eo modo, quo formæ in- hærenti conuenit creari; quia scilicet secun- dum ipsam aliquid creatur? Secundum quem modum inquit S. Thom. 1. 2. q. 110. a. 2. ad 3. gra- tiam creari, quia secundum ipsam homines di- cuntur creari, id est in nouo esse constitui. Resp. falsam esse minorem propositionem, educitur enim gratia ex potentia obedientiali subiecti, & ita fit ex aliquo.

Solut.

Replica.

Sed contra resp. hanc militat aliud eiusdem expositoris argumentum, ex autoritate D. Th. de pot. q. 3. a. 8. in resp. ad argumenta: & pr. sent. d. 14. q. 3. vbi dicitur gratiam non educi de po- tentia materiae Resp. D. Th. ibi loqui de potentia naturali, vt patet ex supra dictis.

Solut.

Obj. 2.

Contra eandem concl. argumentatur Ripa. S.

A Tho. contrarium hic palam indicat, dum dicit accidentia & formas, & huiusmodi alia quæ non subsistunt, dici concreta, & de gratia sin- gularim q. de pot. 3. a. 8. ad 3. & 4. & Caiet. in 1. 2. q. 110. a. 2. & q. 112. a. 1. Resp. D. Th. hic loqui de for- mis & accidentibus que simul cum re creata producuntur à Deo. Alia verò loca satis fue- runt superius explicata; nec vsquam Caiet. asse- ruit gratiam concreari, sed negat solum eam creari: & in 3. p. loc. super. alleg. negat absolutè eam creari, ob eam causam; quia cum definit esse non annihilatur, qua ratione probatur etiam eam non concreari.

Solut.

B CONTRA sextam concl. argumentatur quid- dam. Nunquam inuenitur in Scripturis vel Cõ- cilijs vel Patribus vel Philosophis, quod illud dicatur infundi, quod educitur ex aliquo sub- iecto: immò esset locutio omnino contraria rei, quæ fit. At in Scripturis, Concilijs & Pa- tribus dicitur gratia & charitas infundi, ergo. Minor probatur; quoniam ad Ephes. 5. dicitur: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris; & Conci- lium Viennen. in Clem. de sum. Trim. & Fid. Cath. in fine sic definit; In baptismo culpa remittitur. virtutes ac informans gratia infunditur. Concili- um etiam Tridentinum sess. 6. de iustific. cap. 7. sic loquitur: In ipsa iustificatione simul cum pecca- torum remissione, hæc omnia simul infusa accipit homo, fidem, spem, charitatem. Et Concilium Later. sub Leone X. ad explicandam animæ rationalis im- mortalitatem docet eam infundi. Præterea. Ideo quia Angelorum species in intellectu Angelorum à Deo creantur, dicuntur infu- sæ.

Obj. cont. 6.
concl.

Denique Concilia & Patres eodem modo infundi dicunt gratiam, quo etiam fidem. At fides non potest educi de potentia obedien- tiali subiecti; ergo nec gratia. Minorem pro- bant; quia fides subiectatur in intellectu qui non est substantia, sed potentia ex qua non ap- paret quomodo fides educi possit. Resp. falsam esse maiorem. Nam quæ sunt ordinis superna- turalis, ea solum ratione dicuntur infundi, quia non continentur in potentia subiecti naturali, vt ea possit virtute naturalis agentis educi, sed à solo Deo vt agente supernaturali sic fiunt, vt nullam conferente vim passo educantur ex e- ius potentia obedientiali, atque idèd dicuntur infundi, id est superna Dei virtute in Angelis & animabus illi sub cõtis sic operante, quasi ex al- to demissa produci. Species autem Angelorum alia ratione dicuntur infusæ; quia nimirum, non sicut nostræ sunt acquisitæ, sed eorum sub- stantia & intellectui concreta. Et simili ra- tione species animæ separatæ dicuntur infusæ; quia scilicet eas non acquirit in statu separati- onis, sed ex eius natura in tali statu naturali con- secutione resultant virtute illius actionis, qua Deus produxit animæ substantiam. Vltima ra- tio nullius est omnino valoris: Falsum est enim ex obedientiali potentia intellectus non posse à Deo fidem educi; potest enim Deus quodlibet ens ex obedientiali cuiuslibet entis potentia producere.

Solut.

Species An- gelorum ut infusa di- cantur.

ARTICVLVS QVINTVS.

Verum solius Dei sit creare.

AD Quintum sic proceditur. Videtur, quod non solius Dei sit creare. Quia secundum Philoso- phum. Perfectum est, quod potest sibi simile facere. Sed creatura immateriales sunt perfectiores crea-

242
2. di 1 q. 4.
a. 3. & 4.
di. 5. q. 1. a.
2. con. 5.
21. 85.
96 & 113.
2. 68. & 10.
2174